

КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

П Р А В Н А П Р О Г Р А М А

Издавач:

Фондација Институт отворено општество – Македонија

За издавачот:

Владимир Милчин, извршен директор

Автори:

проф. д-р Борче Давитковски

доц. д-р Ана Павловска – Данева

Уредници:

Неда Коруновска

Данче Даниловска

Лектура:

Ванѓа Димитрова

Графичка подготовка и печат:

Кома лаб.

Тираж:

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски“,
Скопје

342.727(497.7) (094.5.072)

ДАВИТКОВСКИ, Борче

Коментар на законот за слободен пристап до информации од јавен карактер : правна програма / [автори Борче Давитковски, Ана Павловска-Данева]. - Скопје : Фондација Институт отворено општество – Македонија, 2006. - 107 стр. ; 24 см

ISBN 9989-185-03-4

1. Павловска-Данева, Ана

а) Слободен пристап до информации од јавен карактер - Македонија -
Коментирани закони

COBISS.MK-ID 67757578

СОДРЖИНА

1. КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР	7
I. ОПШТИ ОДРЕДБИ	9
1. Предмет на законот	9
2. Цел на законот	12
3. Слободен пристап до информации	15
4. Објавување на листа	15
5. Исклучок од слободен пристап до информации	17
6. Делумен пристап	21
II. СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ ЗА ПОСРЕДУВАЊЕ СО ИНФОРМАЦИИ	22
1. Службено лице	22
III. ДОЛЖНОСТИ НА ИМАТЕЛИТЕ НА ИНФОРМАЦИИ	24
1. Листа на информации	24
2. Посредување на информации	25
IV. ПОСТАПКА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ	32
1. Усно или писмено барање	32
2. Усно барање	33
3. Писмено барање	36
4. Поднесување на барањето	37
5. Содржина на барањето	37
6. Дополнување и одбивање на барањето	40
7. Препраќање на барањето	43
8. Постапување по барањето	44
9. Продолжување на рокот за доставување на бараната информација	48
10. Одговорени барања	51
11. Доставување одговор по бараната информација	51

12. Јазикот на кој се доставува барањето	54
13. Одбивање и известување по барањето	54
14. Право на правна заштита	56
15. Жалбена постапка	56
V. ТРОШОЦИ ЗА ПОСРЕДУВАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ	63
VI. КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР	66
1. Статус на Комисијата	66
2. Состав, именување и разрешување на Комисијата	67
3. Надлежност на Комисијата	72
4. Начин на работа	75
5. Стручна служба	75
6. Судска заштита	76
VII. ИНФОРМИРАЊЕ НА ЈАВНОСТА ВО ВРСКА СО ПРИСТАПОТ ДО ИНФОРМАЦИИ	77
VIII. ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ	78
IX. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ	82
X. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ	85
2. УПАТСТВО ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР	87

1. КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. ПРЕДМЕТ НА ЗАКОНОТ

Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат условите, начинот и постапката за остварување на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер со кои располагаат органите на државната власт и други установи и институции утврдени со закон, органите на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, јавните установи и служби, јавните претпријатија, правни и физички лица што вршат јавни овластувања и дејност од јавен интерес, утврдени со закон (во натамошниот текст: иматели на информации).

(2) Правото за слободен пристап до информации од јавен карактер се остварува согласно со овој и друг закон.

(3) Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер ќе донесе Упатство за начинот и постапката за спроведување на овој закон.

Во првиот член се дефинира предметот на уредување на овој Закон кој го опфаќа правото на слободен пристап на сите субјекти до информации од јавен карактер.

Оваа законска одредба утврдува дека со Законот се уредуваат условите, начинот и *постапката* (подвлечено од авторите) за остварување на тоа право што на прв поглед остава впечаток дека станува збор за некоја специфична постапка, во голем дел различна од општата управна постапка. Со оглед на предметот на уредување на Законот, а тоа е правото на пристап до информации од јавен карактер, од кое не ретко зависи остварувањето на некои други права за граѓаните, навистина е потребно за неговата реализација, со посебни законски одредби да се предвиди постапка многу поедноставна, побрза и различна од општата управна постапка. За жал, од понатамошниот текст на Законот не може да се извлече заклучок дека е предвидена и разработена посебна, специфична и итна постапка, туку во најголем дел законските одредби упатуваат на Законот за општа управна постапка, со извесни изненадувачки отстапувања од него. Но, за нив ќе стане збор во коментарот на соодветните законски одредби.

Понатаму, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, на самиот почеток во чл. 1 ст. 1 ги набројува субјектите кои располагаат со вакви информации (наречени иматели на информации) и кои се должни да постапуваат согласно овој Закон. Во самото набројување направена е грешка, бидејќи веднаш по органите на државната власт, се наведуваат „и други установи и институции утврдени со закон“. Имено, органите на државната власт не се установи. Во продолжение, се наведуваат „органите на општините и градот Скопје и општините на градот Скопје“ (ова последново е сосема непотребно, а за сите нив постои единствен израз – единици на локалната самоуправа), а по нив следува формулацијата „јавни установи и служби“. Останува наполно нејасно зошто законодавецот се определил за решението дека само јавните установи мораат да бидат опфатени со овој Закон, игнорирајќи ги приватните и мешовитите установи. Значи, установите согласно Законот за установи од 2005 година, можат да бидат јавни, приватни и мешовити во зависност од тоа кој е нивни основач, но сите тие вршат јавна дејност, вршат јавна служба и затоа мораат да бидат наполно изедначени во поглед на обврската да обезбедат

пристап до информациите за вршењето на нивната дејност до сите заинтересирани граѓани. Оттука, само зборот „установи“ без нагласување на јавните установи и служби (за дефинирање на поимот јавна служба бројни светски теоретичари се уште немаат постигнато согласност, тоа е премногу широк термин за да се употребува во рамките на законска енумерација) е сосема доволно да биде употребен во законскиот текст.

Вториот став од чл. 1 утврдува дека во остварувањето на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер се применува овој Закон, но ја остава можноста тоа да биде сторено и со друг законски текст. Оваа одредба е внесена затоа што постојат и други закони во Република Македонија кои регулираат материја која во одредени нешта има допирни точки со предметот на регулирање на овој Закон и тие меѓу себе би требало да бидат усогласени, а надлежните органи да работат во координација. Такви се Законот за општа управна постапка како *lex generalis*, Законот за заштита на личните податоци, Законот за класифицирани информации и сл.

Во последниот став од првиот член, утврдена е обврска за Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер да донесе Упатство за начинот и постапката за спроведување на овој Закон. Споменатата Комисија е орган надлежен за спроведување на Законот, а за нејзиниот статус, состав, надлежности Законот содржи посебна глава. Што се однесува до нејзината обврска, таа е исполнета, така што на самиот почеток од работата на Комисијата, таа го донесе предвиденото Упатство кое како подзаконски акт на овој орган е објавено на веб - страницата на Комисијата.

2. ЦЕЛ НА ЗАКОНОТ

Член 2

(1) Со овој закон се обезбедува јавност и отвореност во работењето на имателите на информации, и им се овозможува на физичките и правните лица да го остваруваат правото на слободен пристап до информации од јавен карактер.

(2) Имателите на информации за својата работа се должни да овозможат информираност на јавноста.

Вториот член од Законот ја определува целта за неговото донесување. Покрај фактот дека со него се обезбедува јавност и отвореност во работењето на имателите на информации, и им се овозможува на физичките и правните лица да остварат едно ново право кое може да има суштинско значење во бројни ситуации од човековото живеење, јасно е и тоа дека со донесувањето на овој Закон, Република Македонија прави чекор напред кон демократизација на општеството, отворање на институциите кон граѓаните, зголемување на контролата на јавноста врз работата на државните органи и сите носители на јавни овластувања, што во крајна линија би требало да води кон јакнење на довербата на граѓаните во носителите на јавни функции и јавната администрација. Исто така, донесувањето на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер го приближува македонскиот правен систем до европските и светските стандарди во областа на слободното информирање.

Вториот став од чл. 2 е од исклучителна важност, бидејќи предвидува обврска за сите иматели на информации да овозможат информираност на јавноста за својата работа. Сепак, на оваа одредба и недостига конкретизирање за да може реално да се очекува нејзина доследна примена во практиката. Би било добро во Законот да бидат наведени начините на кои секој имател на информации ќе биде должен да обезбеди информирање

на јавноста. Без такво прецизирање на обврската, за жал, голема е веројатноста дека таа ќе остане само убав збор напишан на хартија. Исто така, се наметнува потреба и во идните измени и дополненија на Законот за организација и работа на органите на државната управа да се предвиди обврска за сите органи на државната управа, законските и подзаконските акти врз основа на кои ја вршат својата надлежност да ги објавуваат на Интернет страницата на соодветниот орган. Во чл. 36 повторно се зборува за обврската на имателите да ја запознаат јавноста со начинот и условите за пристап до информации, но сепак и оваа одредба има декларативен карактер и не претставува појаснување на чл. 2 ст. 2 од Законот. Во иднина, при евентуално изменување и дополнување на Законот, потребно е да се утврдат и набројат начините за запознавање на јавноста со работата на имателите на информацијата: објавување на сите акти во службено гласило и на веб - страница на институцијата, издавање соопштенија до јавноста за позначајните работи преземени од нивна страна, истакнување на соопштенија, објавување статистички податоци, како и поднесување извештаи за работата не само до органите надлежни за спроведување контрола и надзор, туку и до соодветните здруженија на граѓани, фондации и сл., како претставници на интересите на определени категории луѓе. Притоа, потребно е да се предвидат санкции за неисполнување на ваквата обврска, кои во постојниот Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер ги нема.

Член 3

Определени изрази во овој закон го имаат следново значење:

- ▶ „иматели на информации“ се органите на државната власт и други установи и институции утврдени со закон, органите на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, јавните установи и служби, јавните претпријатија и правни и физички лица кои вршат јавни овластувања и делноста од јавен интерес утврдени со закон;

- ▶ „информација од јавен карактер“ е информација во која било форма која ја создал и со која располага имателот на информацијата, односно со неа располага само имателот на информацијата, согласно со неговите надлежности (во натамошниот текст: информација);
- ▶ „барател на информација“ е секое правно и физичко лице без дискриминација по која било основа, на начин и под услови утврдени со овој и друг закон (во натамошниот текст: барател) и
- ▶ „документ“ е секој запис на информација без оглед на нејзината физичка форма или карактеристики, пишан или печатен текст, карти, шеми, фотографии, слики, цртежи, скици, работни материјали, како и звучни, гласовни, магнетски или електронски, оптички или видео снимки во која било форма, како и пренослива опрема за автоматска обработка на податоци со вградени или преносливи мемории за складирање на податоците во дигитална форма.

Член 3 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер претставува поимник, односно содржи дефиниции на поими кои досега не беа застапени во македонската легислатива. Постојењето поимник на почетокот од законскиот текст е вообичаена појава за законските акти со кои се регулира наполно нова материја која претходно не била опфатена со ниту еден законски акт. Вавата одредба е навистина неопходна и за имателите на информации, а особено за физичките и правните лица како носители на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер со цел да им се обезбеди појаснување на нивните права и обврски. Сепак, уште еднаш, и при коментирањето на овој член би ја повториле забелешката за неправилното дефинирање на поимот „имател на информација“ (чл. 3, ст.1, алинеја 1) кое е идентично со набројувањето на иматели на информации сторено во чл. 1 ст. 1. Истиот коментар на првиот член, се однесува и на дефиницијата дадена во оваа одредба.

3. СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ

Член 4

(1) Слободен пристап до информации имаат сите правни и физички лица.

(2) Слободен пристап до информации имаат и странски правни и физички лица во согласност со овој и друг закон.

За поздрав е широкиот пристап на законодавецот при определувањето на носителите на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, сторено во членот 4 од Законот. Имено, со него се предвидува слободен пристап до информации да имаат *сите* (подвлечено од авторите) физички и правни лица, како домашни, така и странски, со тоа што за странските субјекти е предвидена мала задршка доколку постојат некои ограничувања предвидени со некој друг закон во нашата држава.

4. ОБЈАВУВАЊЕ НА ЛИСТА

Член 5

Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер еднаш годишно (во средствата за јавно информирање, билтен, интернет страница) објавува листа на иматели на информации од јавен карактер и на одговорното лице на имателот на информации.

Во овој член од Законот предвидена е уште една обврска за Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, а тоа е објавувањето посебна

листа на иматели на информации од јавен карактер, како и на одговорното лице на имателот на информации. Оваа одредба е во прилог на полесното остварување на правото на пристап до информации, бидејќи на едно место (Интернет страница, средство за јавно информирање или билтен), граѓанинот ќе може да добие сознание за тоа на кој орган, односно институција би можел да се обрати за некоја конкретна информација. И не само тоа, туку за да се избегне вообичаеното талкање на луѓето од шалтер до шалтер, од еден до друг службеник, биро или канцеларија, Законот во чл. 5 предвидува Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер да го објави и лицето одговорно за давање информации, односно за обезбедување пристап до информации кај секој од имателите на информации.

Се разбира дека оваа своја должност Комисијата ќе може да ја оствари само со целосна соработка од страна на имателите на информации. За жал, во времето на пишување на овој Коментар, иако од денот на стапување во сила на Законот има поминато повеќе месеци, се уште можат да се најдат определени органи и институции кои немаат определено одговорно лице (или тоа не го објавиле) за овозможување пристап до нивните информации. За поправање на оваа состојба, потребно е да се утврди санкција, т.е. можност која е веќе предвидена со новиот Закон за прекршоци од 2006 година, а која се однесува на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер да им изрекува парични казни на оние иматели на информации кои нема да определат одговорно лице за пристап до информациите.

5. ИСКЛУЧОК ОД СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ

Член 6

(1) Имателите на информации можат да одбијат барање за пристап до информација во согласност со закон ако информацијата се однесува на:

1) информација која врз основа на закон претставува класифицирана информација со соодветен степен на тајност;

2) личен податок чие откривање би значело повреда на заштитата на личните податоци;

3) информација за архивското работење која е утврдена како доверлива;

4) информација чие давање би значело повреда на доверливоста на даночната постапка;

5) информација стекната или составена за истрага, кривична или прекршочна постапка, за спроведување на управна и на граѓанска постапка, а чие давање би имало штетни последици за текот на постапката;

6) информација, што се однесува на комерцијални и други економски интереси, вклучувајќи ги и интересите на монетарната и фискалната политика и чие давање ќе има штетни последици во остварувањето на функцијата;

7) информација од документ што е во постапка на подготвување и се уште е предмет на усогласување кај имателот на информации, чие откривање би предизвикало погрешно разбирање на содржината;

8) информација за заштита на животната средина која не е достапна до јавноста заради заштита на здравјето на луѓето и животната средина и

9) информација која ги загрозува правата од индустриска или интелектуална сопственост (патент, модел, мостра, стоковен и услужен жиг, ознака на потеклото на производот).

(2) Информациите утврдени во ставот (1) на овој член, стануваат достапни кога ќе престанат причините за нивната недостапност.

(3) По исклучок од ставот (1) на овој член имателите на информации ќе одобрат пристап до информација, ако со објавувањето на таквата информација последиците врз интересот кој се заштитува се помали од јавниот интерес што би се постигнал со објавувањето на информацијата.

Во чл. 6 ст. 1 се врши таксативно набројување на информациите до кои пристапот може да биде одбиен од страна на нивните иматели. Такви се:

1) информација која врз основа на закон претставува класифицирана информација со соодветен степен на тајност. Овде се имаат предвид класифицирани информации кои се определени како доверливи, со различен степен на доверливост, согласно Законот за класифицирани информации;

2) личен податок чие откривање би значело повреда на заштитата на личните податоци. Станува збор за информации кои претставуваат лични податоци, а чија повреда е забранета согласно Законот за заштита на личните податоци;

3) информација за архивското работење која е утврдена како доверлива;

4) информација чие давање би значело повреда на доверливоста на даночната постапка; поконкретно, за каков вид информации се работи во овој случај, потребно е да се провери во чл. 9 од Законот за даночна постапка;

5) информација која е стекната во текот на истрага, или во текот на водење кривична, прекршочна, управна или граѓанска постапка, а со чие давање би се загрозил текот на постапката, односно нејзиното давање би имало штетни последици за постапката;

6) информација што се однесува на комерцијални и други економски интереси, како и интересите на монетарната и фискалната политика, а чие давање ќе има штетни последици во остварувањето на функцијата. Оваа алинеја не е сосема јасна, односно потребно е прецизирање на тоа за чии комерцијални и други економски интереси станува збор, како и за остварувањето на која и чија функција може да предизвика информацијата штетни последици;

7) информација од документ кој е во фаза на подготовка кај имателот и чие откривање би предизвикало погрешно разбирање на содржината. Значи, имателот на информацијата која потекнува од документ кој не е завршен, нема да биде откриен, бидејќи документот е нецелосен. Со тоа информацијата би добила поинаква содржина, односно нејзината содржина би можела да биде разбрана поинаку од она што таа навистина претставува;

8) информација за заштита на животната средина која не е достапна до јавноста заради заштита на здравјето на луѓето и животната средина. За забрана на пристап до ваквата информација, потребно е таа да биде класифицирана со одреден степен на доверливост од страна на соодветниот министер или од друг функционер кој во согласност со закон има право да определува степен на доверливост на таквите информации;

9) информација која ги загрозува правата од индустриска или интелектуална сопственост (патент, модел, мостра, стоковен и услужен жиг, ознака на потеклото на производот).

Вториот став од овој член утврдува дека овие информации не можат трајно да бидат недостапни, туку дека ќе станат достапни, т.е. до нив ќе биде обезбеден пристап, штом престанат да постојат причините за недостапноста.

Особена важност во целиот контекст (недостапност на определени информации) има последниот став од чл. 6. Тој, всушност, утврдува еден општ исклучок од забраната за пристап до информации наведени во првиот став. Имено, имателот на информацијата е должен да процени дали интересот што се заштитува со необјавувањето на некоја од информациите наведени во чл. 6 ст. 1 ќе биде поголем или помал од јавниот интерес што би се постигнал со објавувањето на информацијата. Па така, ако јавниот интерес кој се постигнува со дозволување пристап до информации кои согласно став 1 од чл. 6 не се објавуваат е поголем од оној заради кој е предвидена забрана за пристап до нив, имателот на информацијата е должен на го обезбеди пристапот. Оваа одредба важи и за Комисијата за слободен пристап до информации кога одлучува по жалба на странка на која и е одбиен пристапот до некоја од информациите наведени во чл. 6 ст. 1, доколку објавувањето на информацијата би било во јавен интерес.

Во врска со последниот став од чл. 6 неопходно е да се истакне и фактот дека станува збор за дискреционо право на имателот на информацијата, кое мора попрецизно да се уреди. Имено, јавниот интерес може да биде утврден само со закон, а согласно оваа одредба евентуалното отстапување од законски утврдениот јавен интерес е оставено на дискреционата оценка на секој имател на информации.

6. ДЕЛУМЕН ПРИСТАП

Член 7

Ако документот или негов дел содржи информации од членот 6 став (1) на овој закон што можат да се одвојат од документот без притоа да се загрози неговата безбедност, имателот на информации ги одвојува тие информации од документот и го известува барателот за содржината на останатиот дел од документот.

Во членот 7 сосема разбирливо се предвидува обврска за имателот на информации, ако е возможно, да ги одвои од документот информациите од доверлив карактер кои се наведени во ст. 1 од чл. 6, а остатокот од документот да му го соопшти, т.е. да му го направи достапен на барателот.

II. СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ ЗА ПОСРЕДУВАЊЕ СО ИНФОРМАЦИИ

1. СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ

Член 8

(1) Секој имател на информации за посредување определува едно или повеќе службени лица при остварувањето на правото на слободен пристап до информации.

(2) Имателот на информации е должен да обезбеди информирање на јавноста за службеното лице за посредување со информации.

(3) Службеното лице за посредување со информации контактира и ги дава потребните информации и му помага на барателот на информации за што води посебна евиденција за примањето на барања за информации, чувањето и давање на информациите.

(4) Повеќе иматели на информации можат заедно да определат едно или повеќе службени лица за посредување при остварувањето на правото на слободен пристап до информации.

Со чл. 8 ст.1 утврдена е обврска за секој имател на информации да определи најмалку едно службено лице за посредување.

ње со информации кое ќе се грижи за доследна реализација на правото на слободен пристап до информации.

Уште повеќе, со ст.2 од истиот член имателите на информации се обврзани да ја информираат јавноста за службеното лице за посредување со информации. По истекот на три месеци од стапувањето во сила на овој Закон (во моментот на подготовка на овој Коментар), се уште постојат иматели на информации кои немаат определено службено лице за посредување со информации, или пак јавноста не е информирана за неговото определување. Имајќи ја предвид инертноста на имателите на информации, законодавецот предвидел парична казна во износ од 20.000 до 40.000 денари (чл. 41 од Законот) за одговорното лице кај имателот на информацијата кој нема да определи службено лице надлежно за посредување при остварувањето на правото на слободен пристап до информации, односно нема да ја исполни обврската предвидена во овој чл.8. Бидејќи се уште постојат институции кои не ја извршиле оваа законска обврска, на потег е Комисијата за слободен пристап до информации од јавен карактер, која ја има можноста за примена на чл. 41 од Законот.

Обврската на службеното лице за посредување со информации е наведена во третиот став од овој член: контактира со сите заинтересирани лица за пристап до информации, му ги дава на барателот потребните информации, му помага на барателот во остварувањето на неговото право и води посебна евиденција за примањето барања за информации, чувањето и давањето на информациите.

Заради доследна реализација на обврската утврдена во првиот став од чл. 8, во неговиот последен, четврти став, предвидена е можност повеќе иматели на информации заедно да определат едно или повеќе службени лица за посредување при остварувањето на правото на слободен пристап до информации. Ваквата можност е соодветна, на пример, за имателите на информации со помал број вработени, а кои се занимаваат со вршење истородна или слична дејност и се лоцирани во непосредна близина.

III. ДОЛЖНОСТИ НА ИМАТЕЛИТЕ НА ИНФОРМАЦИИ

1. ЛИСТА НА ИНФОРМАЦИИ

Член 9

Имателите на информации се должни редовно да водат и да ја ажурираат листата на информации со кои тие располагаат и да ги објавуваат на начин достапен за јавноста (интернет страница, огласна табла и друго).

За имателите на информации со чл. 9 е утврдена уште една обврска, а тоа е редовно водење и ажурирање на листата на информации со кои располагаат и нивно објавување на начин достапен за јавноста, а како пример за таков начин се наведени Интернет страница, огласна табла и др.

За неизвршување на оваа обврска предвидена е санкција во чл. 42 од овој Закон, во вид на парична казна од 20.000 до 50.000 денари.

2. ПОСРЕДУВАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ

Член 10

(1) Имателот на информации е должен да ја информира јавноста за:

- ▶ основните податоци за контакт со имателот на информацијата и тоа: назив, адреса, телефонски број, број на факс, е-маил адреса и адресата на веб страницата;
- ▶ начинот на поднесување на барање за пристап до информации;
- ▶ прописи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации, поврзани со регистарот на прописи објавени во службеното гласило;
- ▶ предлог на програми, програми, стратегии, ставови, мислења, студии и други слични документи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации;
- ▶ сите повици во постапката за јавните набавки и тендерската документација утврдени со закон;
- ▶ податоци за неговите надлежности утврдени со закон;
- ▶ организацијата и трошоците на работењето, како и за давањето на услуги на граѓаните во управната постапка и за своите активности;
- ▶ издавање на информативни билтени и други облици на информирање;
- ▶ интернет страницата за објавување на одлуки, акти и мерки со кои се влијае на животот и работата на граѓаните и
- ▶ други информации кои произлегуваат од надлежноста и работата на имателот на информации.

(2) Секој имател на информации е должен да овозможи бесплатен пристап до информациите од ставот (1) на овој член.

Во чл. 10 се врши таксативно набројување на состојбите за кои имателот на информации е должен да ја информира јавноста:

- најпрво, тој е должен да ги објави основните податоци за контакт со него, а такви се: неговиот назив, адреса, телефонски број, број на факс, и-мејл адреса и адресата на веб - страницата;
- понатаму, имателот на информации е должен да го објави начинот на поднесување барање за пристап до информации (писмено и усно);
- сите прописи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации. Би било добро, законодавецот на ова место (или пак во посебна алинеја) да ги навел и прописите кои во рамките на својата надлежност ги донесува имателот на информацијата во вид на подзаконски акти: правилници, уредби, наредби, упатства. Ова е од особена важност, бидејќи одредени прописи на поголем број иматели на информации се уште се чуваат далеку од очите на јавноста. Така, на пример, правилниците за систематизација на работните места претставуваат еден од најдобро заштитените акти на министерствата, јавните претпријатија и сл., а пристапот до нив е оневозможен не само за пошироката јавност, туку дури и за самите службеници вработени во нив. Впрочем, овие акти најчесто ги нема на Интернет страниците на наведените органи, ниту пак се достапни внатре, во самиот орган. Затоа, би било добро со овој Закон да се предвиди обврска за имателите на информации сите подзаконски акти донесени во рамките на нивната надлежност да ги објавуваат јавно на начин според кој во секое време ќе и бидат достапни за јавноста. За во иднина би требало да се размисли за утврдување обврска на имателот на информации, нацртите на актите (законски и подзаконски) што тој ги подготвува во рамките на своите надлежности, да и бидат достапни на пошироката јавност;

- програми (и предлог-програми), стратегии, ставови, мислења, студии и други слични документи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации. И овој пат е нејасна формулацијата „кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации,“. Ако се мисли на програми, студии, стратегии и сл. документи кои се во надлежност на имателите на информации, тоа е веќе нешто сосема друго, и во таков случај и во претходната алинеја формулацијата „прописи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации,“ би значела – прописи во надлежност на имателот на информации! Во спротивно, тешко е да се претпостави кои се тие прописи (од претходната алинеја) и документи (наведени во оваа алинеја) кои се однесуваат (?) на надлежноста на наведените субјекти. Од друга страна, програми, планови и стратегии можат да донесуваат само самите државни или локални органи, односно установи и претпријатија, па оттука може да се заклучи дека и во случајот на донесување прописи, како и во овој случај за донесување документи, станува збор за акти во надлежност (подвлечено од авторите) на имателите на информации, а формулацијата „кои се однесуваат на надлежноста“ е погрешно и неправилно употребена во овој контекст;
- повици за јавни набавки и соодветната тендерска документација. Значи, за секоја јавна набавка чија постапка подразбира распишување отворен повик и изработка на тендерска документација, имателите на информации се должни наведените повици и документацијата да ги направат достапни за целата јавност;
- податоци за надлежностите на имателот на информации утврдени со закон. И оваа алинеја не е наполно јасна, па затоа е потребна интервенција во овој член при евентуалните идни измени на Законот. Под формулацијата „податоци за надлежностите“ „, најверојатно се мисли на информирање на јавноста за сите законски надлежности на имателот на информацијата, како и кои конкретни работи („податоци“) се преземени во нивни рамки;

- организацијата и трошоците на работењето, како и за давањето услуги на граѓаните во управната постапка и за своите активности. Повторно е направен еден несреќен спој на неколку различни работи: организација на работењето е една работа и таа се уредува со правилник за организација на работата на секој имател на информации посебно, а трошоците на работењето се нешто сосема друго. Би било одлично да бидат објавени анализите за трошоците на работењето на имателите на информации, само кога тие би постоеле. Исклучителна реткост е некој имател на информации да има подготвено сериозни анализи за трошоците на сопственото работење, односно да има определено цена на чинење на своите услуги. Овие субјекти имаат годишни финансиски планови и програми за реализација на буџетот и единствено нив можат да ги објават, иако тоа до сега не го сторил ниту еден од нив. Давањето услуги на граѓаните во управна постапка, пак, е нешто сосема различно од претходно наведените активности и сосема е нејасно зошто се наоѓа во иста алинеја со нив. Давање услуги на граѓаните во управна постапка претставува издавање решенија како конкретни управни акти или пак водење евиденции, издавање уверенија и сл. и граѓаните секако дека треба да бидат информирани за кои видови решенија, дозволи, лиценци, уверенија, материјални дејства итн. е надлежен секој имател на информации, но оваа дејност претставува составен дел од надлежноста на имателите на информации, па непотребно се спомнува во оваа алинеја;
- издавање информативни билтени и други облици на информирање. Обврската која со оваа одредба се наметнува на имателите на информации е сериозна работа која има огромно значење за граѓаните во правец на олеснување на остварувањето на нивните права и извршувањето на обврските и должностите. Затоа, контролниот орган, а во случајов тоа е Комисијата за слободен пристап до информации од јавен карактер, треба сериозно да се заеме во правец на оживотворување на оваа законска обвр-

ска. Тоа треба да биде сторено со постојано потсетување и контролирање на имателите на информации за нивната обврска да издаваат информативни билтени и бесплатно да ги дистрибуираат до корисниците на нивните услуги, односно до нивните клиенти;

- Интернет страницата за објавување одлуки, акти и мерки со кои се влијае на животот и работата на граѓаните и
- други информации кои произлегуваат од надлежноста и работата на имателот на информации. Добро е што законодавецот ја оставил отворена листата на информации за кои имателите се должни да ја информираат јавноста, бидејќи секое таксативно набројување содржи можност да не бидат опфатени сите елементи или состојки кои ја сочинуваат материјата. Затоа со оваа последна алинеја од првиот став на чл.10 се овозможува надминување на евентуалните пропусти, а сепак информирањето се ограничува на работите кои произлегуваат од надлежноста и работата на имателот на информации.

Вториот став од чл. 10 кој гласи „секој имател на информации е должен да овозможи бесплатен пристап до информациите од ставот (1) на овој член“ има посебна важност и значење за непречено остварување на правото на граѓаните на пристап до информации од јавен карактер. Досегашната практика во примената на овој Закон од страна на имателите на информации зборува за една негативна појава која истовремено претставува флагрантно кршење на наведената законска одредба. Имено, истражувањата спроведени од некои невладини организации, како и поплаките поднесувани до Комисијата за слободен пристап до информации од јавен карактер укажуваат на фактот дека голем број органи, организации, претпријатија и установи наплаќаат за обезбедувањето пристап до информациите кои ги имаат и со тоа се губи смислата на слободата на пристапот до нив. За жал, во казнените одредби на овој Закон не е предвидена санкција за ваквите противправни дејства на имателите на информации.

Член 11

Одговорните лица кај имателите на информации за да обезбедат слободен пристап до информации се должни за барателите да обезбедат простории за увид во бараните информации, а службените лица за посредување со информации се должни да им укажуваат помош при барањето на информациите во согласност со овој и друг закон.

Со цел да се олесни остварувањето на правото на пристап до бараните информации, како и да овозможи негова вистинска реализација, Законот предвидува обврска за секој имател на информации да обезбеди посебна просторија во која барателите ќе можат да извршат непосреден увид во бараната информација. Таа обврска му припаѓа на одговорното лице кај имателот на информација и доколку не ја исполни, согласно чл. 43 ст. 1 може да му биде изречена парична казна за прекршок во износ од 20.000 до 40.000 денари.

Покрај ова, членот 11 содржи и уште една обврска, овој пат за службените лица за посредување со информации, кои се должни на барателите да им укажуваат помош при барањето информации. За неисполнување на оваа обврска во чл. 43 ст. 2 предвидена е парична казна за службеното лице во износ од 20.000 до 50.000 денари. Потребно е да се нагласи дека чл. 11 претставува еден вид операционализација на начелото на сервисна ориентација на јавната управа утврдено како основно начело во чл. 7 од Законот за општа управна постапка („Сл. весник на Република Македонија бр. 39/05“), што секако заслужува поздрав и поддршка при реализацијата. Кога станува збор за казните, би можело да се рамисли, водењето на прекршочната постапка и изрекувањето прекршочни парични санкции пропишани во казнените одредби од овој Закон да се стави во надлежност на Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации. Така, би се постигнало и поефикасно постапување во прекршочната постапка, а и усогласување со Законот за прекршоци во делот кој се однесува на надлежноста за директно изрекување прекршочни санкции од страна

на државните органи и организации со јавни овластувања. Решенијата за изречени прекршочни санкции, согласно новиот Закон за управни спорови, можат со тужба да се напаѓаат во управно - судска постапка пред Управниот суд на Република Македонија, кој треба да се конституира до јуни 2007 година.

IV. ПОСТАПКА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ

1. УСНО ИЛИ ПИСМЕНО БАРАЊЕ

Член 12

(1) Барателот пристапот до информацијата може да го бара усно, писмено или во електронски запис.

(2) Секој барател врз основа на барање има право на пристап до информација од имателот на информации со кои располага, и тоа со увид, препис, фотокопија или електронски запис.

Петтата глава од Законот ја утврдува постапката за остварување на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер. Таа, по својата суштина претставува управна постапка, но со овој Закон утврдени се и определени исклучоци од правилата на општата управна постапка.

Во чл. 12 ст. 1 утврдено е право на барателот да покрене постапка за пристап до определена информација на три начини:

- 1) писмено
- 2) усно или
- 3) во електронски запис

Тоа значи дека во оваа постапка се применува странечкото начело, односно приватната максима за поведување постапка согласно чл. 129 од Законот за општа управна постапка, што значи дека оваа постапка не се покренува по службена должност или *ex officio*, туку само по иницијатива на странката.

Вториот став од чл.12 ги утврдува начините на кои барателот може да добие пристап до бараната информација:

- а) увид,
- б) препис,
- в) фотокопија или
- г) електронски запис

2. УСНО БАРАЊЕ

Член 13

(1) Ако барателот бара пристап до информација со усно барање, имателот на информацијата е должен на барателот да му овозможи пристап до информацијата, на начин со кој барателот ќе има доволно време да се запознае со нејзината содржина, за што имателот на информацијата составува службена белешка, освен ако се работи за информации од членот 6 став (1) на овој закон.

(2) Ако имателот на информацијата позитивно одговори на барањето од ставот (1) на овој член, веднаш, а најдоцна во рок од десет дена од денот на поднесување на

барањето овозможува запознавање со содржината на бараната информација на начин што му дава на увид или му обезбедува препис, фотокопија или електронски запис од бараната информација.

(3) Ако имателот на информацијата одговори негативно на барањето, или не може веднаш да одговори на барањето, како и ако барателот има устен или писмен приговор на начинот на запознавањето со информацијата, службеното лице за посредување со информации е должно за барањето да изготви службена белешка во која ќе внесе податоци за барателот, датумот на прием на барањето и да го извести барателот за посебното барање, односно за бараната информација.

(4) Во случаите од ставот (3) на овој член натамошната постапка по усно барање продолжува како по писмено барање во согласност со овој закон.

Членот 13 ја определува содржината на усното барање, како и постапката за пристап до информации од јавен карактер иницирана со усно барање.

Кога барателот ќе поднесе усно барање за пристап до одредена информација, имателот на информацијата е должен да му обезбеди доволно време на барателот за запознавање со содржината на информацијата за што е потребно службеното лице да состави службена белешка. Исклучок од ова правило претставува барање кое се однесува на пристап до информации наведени во чл.6 ст.1 од овој Закон, односно тоа се информациите до кои пристапот е забранет.

Во моментот кога службеното лице на барателот му ги обезбедило условите потребни за негово запознавање со содржината на информацијата се смета дека управната постапка е започната. Ова правило е во согласност и со чл.128 ст.1 од Законот за општа управна постапка, според кој постапка се смета за поведена кога надлежниот орган го извршил кое и да е дејство

за водење постапка, без притоа да се издаде некаков официјален документ со кој би се објавил нејзиниот почеток.

Во вториот став од наведениот чл.13 се предвидува рок кој изнесува 10 дена, а во кој имателот на информацијата е должен да му овозможи на барателот запознавање со содржината на потребната информација.

Ставот 3 од истиот член е во целосна спротивност со претходните два става, бидејќи со него се предвидува трансформација на усното во писмено барање независно од волјата на барателот. Имено, со овој став на имателот на информацијата му се овозможува да одговори негативно на усното барање или пак воопшто да не одговори по барањето и во тој случај се предвидува должност за службеното лице да подготви „службена белешка во која ќе внесе податоци за барателот, датумот на *прием на барањето*” и да го извести барателот за бараната информација. Во што се состојат наведените контрадикторности? Најпрво, кога станува збор за усно барање се претпоставува дека не е подготвен официјален и формален документ во вид на барање, но со оглед на формулацијата *прием на барањето* употребена во ст.3 од чл.13 се добива впечаток дека барателот и своето усно барање мора да го направи во писмена форма. Но, тогаш тоа не е усно барање. Понатаму, можноста на имателот на информацијата да одговори негативно на барањето значи негово одбивање, а согласно чл.128 од Законот за општа управна постапка, барањето на странка се одбива само со *заклучок* на надлежниот орган. Службената белешка воопшто не е предвидена како посебен вид акт, документ, односно писмено што се издава во текот на управната постапка, па затоа уште делува можноста таа да биде замена за заклучокот како официјален документ на органите на управата и сите други носители на јавни овластувања. Уште повеќе, против таквиот заклучок допуштена е посебна жалба. Овие задолжителни елементи на управната постапка Законот за пристап до информации од јавен карактер целосно ги игнорира, и со тоа се врши повреда на правата на граѓаните како странки во управна постапка.

Последниот став од чл.13 ја поткрепува нашата претходна констатација со тоа што изрично предвидува дека при одбивање на усното барање постапката продолжува како да е поднесено писмено барање во согласност со овој Закон. Оттука може да се очекува целосно игнорирање, односно неискористување на правото барателот да покрене постапка по уснен пат, а тоа значи дополнително комплицирање и бирократизирање на целокупната постапка.

3. ПИСМЕНО БАРАЊЕ

Член 14

(1) За писменото барање за пристап до информации одлучува имателот на информации во постапка утврдена со овој закон.

(2) За прашања на постапката од ставот (1) на овој член кои не се уредени со овој закон, се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка.

Во чл.14 ст.1 е утврдено дека по писменото барање на странките надлежен е да одлучува имателот на информацијата во постапка утврдено со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.

Веднаш по тоа, вториот став од овој член содржи упатувачка одредба согласно која за прашањата на наведената постапка кои не се уредени со овој Закон се применуваат одредбите од Законот за општа управна постапка. Од понатамошниот текст на Законот со жалење може да се констатира дека е направен обид определени прашања кои се темелно и прецизно уредени со Законот за општа управна постапка, пред да се уредат на начин кој целосно отстапува од општите процесни правила на однесување на носителите на јавни овластувања. Конкретните

коментари на оваа наша забелешка ќе бидат дадени за секој член поединечно.

4. ПОДНЕСУВАЊЕ НА БАРАЊЕТО

Член 15

(1) Барањето за пристап до информации го поднесува барателот до имателот на информации.

(2) За поднесеното барање од ставот (1) на овој член во електронска форма се применуваат одредбите на овој и друг закон.

Во чл.15 е утврдено дека барањето за пристап до информации го поднесува лично барателот и тоа директно до имателот на бараната информација.

Кога станува збор за барање во електронска форма, Законот предвидува дека покрај неговите одредби може да се употребат и одредби од друг закон.

5. СОДРЖИНА НА БАРАЊЕТО

Член 16

(1) Видот и формата на образецот на барањето за пристап до информациите го утврдува Комисијата и имателот на информацијата е должен да го обезбеди образецот на барателот.

(2) Барањето содржи назив на имателот на информацијата, личното име и презиме на барателот на информацијата, податоци за можниот застапник или ополномоштеното лице, фирмата или правното лице.

(3) Во барањето барателот е должен да ја наведе информацијата со која сака да се запознае и на каков начин сака да се запознае со содржината на бараната информација (увид, препис, фотокопија, електронски запис).

(4) Барателот не мора да го образложи барањето, но е потребно да наведе дека се работи за барање за пристап до информации.

(5) Ако според предметот на барањето произлегува дека се работи за барање за пристап до информации согласно со овој закон, имателот на информацијата задолжително го разгледува барањето во согласност со овој закон.

Во првиот став од чл.16 определено е дека видот и формата на барањето за пристап до информации ги утврдува Комисијата за слободен пристап до информации од јавен карактер, а пак имателот на информацијата е должен на барателот да му го обезбеди така утврдениот образец. Комисијата оваа своја обврска ја има завршено со донесувањето на Упатството за начинот и постапката за спроведување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер чиј составен дел, меѓу другото, е и образецот на барањето. Од изнесената одредба произлегува заклучок дека секој барател на информации, барањето мора да го поднесе во предвидениот образец кој треба да му биде обезбеден од страна на имателот на информациите. Од друга страна, ваквата обврска се коси со одредбата предвидена во чл.12 ст.1 каде е предвидено дека барањето може да биде поднесено и усно. Уште позначајно е тоа што согласно Законот за општа управна постапка не се предвидува никаква форма за барањата на странките, па оттука Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, наместо да ја поедностави општата управна постапка, тој со императивната одредба за постоење образец на барање само ја усложнува.

Се поставува прашањето што ќе се случи доколку имателот на информации не го обезбеди образецот подготвен од страна на Комисијата. Дали тоа ќе значи правна и фактичка неможност на едно лице да добие пристап до определена информација само поради тоа што нејзиниот имател го нема потребниот образец. На мислење сме дека во ваков случај имателот на информации мора да го прифати барањето на странките поднесено, независно дали е тоа изнесено во утврдениот образец или во поинаква писмена форма. Образецот секако дека може да ја поедностави постапката за подготовка на барањето или пак да послужи како средство за формална комуникација со имателите на информации, но само за оние баратели кои немаат потреба, можност или способност да подготват свое писмено барање кое ќе ги содржи сите потребни елементи.

Вториот став од чл.16 ги набројува основните елементи што треба да бидат содржани во секое барање: назив на имателот на информацијата, личното име и презиме на барателот на информацијата, податоци за можниот застапник или ополномоштеното лице, фирмата или правното лице. Оваа одредба претставува дополнителен аргумент за нашиот претходно изнесен став, бидејќи укажува на фактот дека еден поднесок кој ги содржи сите наведени елементи ќе мора да се смета за официјално барање на странката независно од тоа дали е поднесено во предвидениот образец или не.

Третиот став претставува дообјаснување на ст.2 од чл.16 со кој се утврдува обврска за барателот на информацијата да наведе во своето барање со која информација конкретно сака да се запознае и на каков начин сака да го стори тоа: увид, препис, фотокопија, електронски запис.

Од исклучителна важност е четвртиот став од чл.16 со кој се утврдува дека барателот не мора да го образложи своето барање за пристап до определена информација. За жал, практиката покажува дека и покрај оваа императивна законска норма честопати имателите на информации ги принудуваат странките да дадат објаснување (усно или писмено) за причините поради

кои бараат остварување на правото на пристап до определена информација. Ваквите нивни постапки и дејства претставуваат флагрантно кршење на Законот и треба да претставуваат основа за казнување на службеното лице кое побарало ваков вид објаснување од барателот. Во евентуалните измени на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, би препорачале да се предвиди можност Комисијата, врз основа на приговор од барателот, да изрекува глоба во определен износ за секое службено лице кое не ја почитувало одредбата од чл. 16 ст. 4. Пошироко за ова во коментарот на чл.11 ст. 4 од Законот.

6. ДОПОЛНУВАЊЕ И ОДБИВАЊЕ НА БАРАЊЕТО

Член 17

(1) Ако барањето е непотполно и поради тоа имателот на информацијата не може да постапува, тој ќе побара од барателот на информацијата да го дополни барањето, со укажување на последиците ако тоа не го направи. Барателот е должен да го дополни барањето во рок од три дена од денот на известувањето за потребата од дополнување на барањето, односно во рок од три дена од денот на приемот на известувањето за потребата од дополнување на барањето.

(2) Службеното лице определено за посредување на информации е должно на барателот да му даде соодветна помош при дополнување на барањето.

(3) Ако барателот не постапи согласно со ставовите (1) и (2) на овој член, имателот на информацијата со заклучок ќе констатира дека барањето е повлечено.

(4) Ако барањето и по дополнувањето не ги исполнува условите од членот 16 на овој закон и поради тоа имателот на информации не може да го разгледува барањето, имателот на информации ќе донесе решение со кое ќе го отфрли барањето.

Членот 17 носи назив: „Дополнување и одбивање на барањето“, но должни сме да укажеме на несоодветноста на овој наслов. Имено, во ниту еден став од споменатиот член не станува збор за одбивање на барањето. Во став 3 од чл. 17 се регулира прашањето за запирање на постапката со заклучок, а во став 4 од чл. 17 се утврдува состојба која означува отфрлање (а не одбивање, што е суштински различно) на барањето.

Во првиот став од овој член, утврден е рок од три дена за дополнување на нецелосното барање за пристап до одредена информација од страна на барателот. Станува збор за барање кое не содржи некој од суштинските елементи за да може имателот на информации да започне постапка по него. Рокот од три дена е релативно кус рок, но заради забрзување на постапката се чини дека е соодветно определен. Игателот на информациите е должен да го предупреди барателот за последиците од непостапувањето (недополнување на барањето) во предвидениот рок.

Законодавецот предвидува обврска (чл. 17 ст.2) за службеното лице за посредување на информации која се состои во пружање помош на барателот при дополнувањето на барањето. Механизмите кои ќе обезбедат задолжително извршување на оваа обврска од страна на службеното лице не се предвидени со овој закон, значи не се предвидени санкции за нејзино неизвршување.

Третиот став од чл. 17 утврдува дека имателот на информацијата со заклучок констатира дека барањето е повлечено доколку барателот во определениот рок не го дополнил нецелосното барање. Ова е всушност негативната последица спомената во првиот став од овој член за која барателот треба да

биде информиран дека настапува во случај на непридржување кон укажувањето дадено од страна на имателот на информации во поглед на дополнување на барањето. Заклучокот во овој случај означува запирање на постапката, бидејќи согласно чл. 135 ст. 2 од Законот за општа управна постапка: „Одделно дејство или пропуштање на странката може да се смета како нејзино откажување од барањето само кога тоа е определено со закон,“. Но, иако законодавецот изрично не ја предвидел жалбата како редовен правен лек против овој заклучок, потребно е да се истакне дека согласно чл. 134 ст. 5 од Законот за општа управна постапка: „Против заклучокот со кој се запира постапката е допуштена посебна жалба“. Ова е прашање од исклучителна важност и според наше мислење треба изрично да биде регулирано во Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Прво, затоа што странките (барателите на информации) не се секогаш правно обучени лица за да можат да знаат дека заклучокот со кој се констатира дека барањето е повлечено претставува заклучок за запирање на постапката; и второ, тие уште помалку се должни да го знаат Законот за општа управна постапка кој им овозможува право на жалба против таквиот заклучок.

Последниот, четврти став од чл. 17 ја уредува постапката за отфрлање на барањето. Имено, кога барањето не одржи еден од битните елементи што ја сочинуваат неговата форма, а поради што имателот на информацијата не може да постапува по него, тој со решение ќе го отфрли барањето. Ова значи дека имателот на информации воопшто не започнал да постапува по барањето, тој не навлегол во мериторно решавање на предметот, туку поради формални недостатоци го отфрла уште на самиот почеток. Ваквото постапување е составен дел од општата управна постапка и секако дека е право и обврска на имателот на информации, но во случајов станува збор за отфрлање на барање, а во насловот на овој член е употребен терминот „одбивање“. Двете дејства и формално и суштински се разликуваат, па токму од тие причини потребна е корекција на законскиот текст.

7. ПРЕПРАЌАЊЕ НА БАРАЊЕТО

Член 18

(1) Ако имателот на информации што го примил барањето не располага со бараната информација веднаш, а најдоцна во рок од десет дена од денот на приемот на барањето, е должен да го препрати барањето до имателот на информации кој според содржината на барањето е имател на информацијата и за тоа ќе го извести барателот.

(2) Рокот за добивање на информацијата почнува да тече од денот на добивањето на барањето кај имателот на информацијата на кој му е препратено барањето од ставот (1) на овој член.

Со чл. 18 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер се врши еден вид операционализација на начелото за помош на неуката странка предвидено во чл. 18 од Законот за општа управна постапка: „Органот што ја води постапката се грижи незнаењето и неукоста на странката и на другите лица кои учествуваат во постапката да не биде на штета на правата што им припаѓаат според закон“. Така, ако барањето на странката е упатено до несоодветен орган, т.е. до орган кој не располага со бараната информација, тој е должен барањето во рок од 10 дена да го препрати до имателот на информации кој според содржината на барањето е имател на информацијата и за тоа ќе го извести барателот.

Следниот став предвидува дека рокот за добивање на информацијата почнува да тече од денот на добивањето на барањето кај имателот на информацијата на кој му е препратено барањето, што секако е во интерес на барателот.

Член 19

Постапката по барањето за пристап до информации од јавен карактер кај имателот на информации ја спроведува службеното лице од членот 8 на овој закон.

Во чл. 19 утврдена е обврска за службеното лице за посредување со информации да ја спроведе постапката по барањето за пристап до информации од јавен карактер. На овој начин, се утврдува надлежност на точно определено/и лице/а за спроведување на постапката, што секако претставува олеснување за барателот, бидејќи однапред е запознаен со тоа кој е одговорен за решавање на неговиот предмет/барање. Само како потсетување, чл. 8 од овој Закон предвидува обврска за сите иматели на информации да ги определат службените лица за посредување со информации и за тоа на соодветен начин да ја известат јавноста.

8. ПОСТАПУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО

Член 20

- (1) Ако имателот на информации позитивно одговори на барањето, за тоа ќе изготви записник.
- (2) Ако имателот на информацијата барањето делумно или целосно го одбие, за тоа ќе донесе решение.
- (3) Во случаите од ставот (2) на овој член, решението треба да содржи образложение за причините поради кои барањето е одбиено.
- (4) Ако имателот на информацијата во рокот утврден во членот 21 на овој закон не му овозможи на барателот пристап до информацијата и ако не донесе и не му достави на барателот решение од ставот (2) на овој член,

се смета дека барањето е одбиено по што може да се поднесе жалба.

Суштинските одредби на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер се содржани токму во членовите кои ги сочинуваат деловите 8 и 9 од Законот, насловени како „Постапување по барањето“ и „Продолжување на рокот за доставување на бараната информација“ (чл. 20 – 22). За жал, овие одредби, иако се најзначајни во поглед на вистинското остварување на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер, тие истовремено создаваат вистинска конфузија за обичниот граѓанин (па дури и за стручњаците од областа на правото) кога би се јавил во својство на барател на одредена информација. И повеќе од тоа: овие одредби се во директна спротивност со одредбите од Законот за општа управна постапка како *lex generalis*, и тоа во насока на стеснување и лимитирање на правата на странките *vis-à-vis* надлежниот орган што ја води постапката, онака како што се утврдени со Законот за општа управна постапка.

Во првиот став од чл. 20 е утврдено дека за позитивниот одговор на барањето, значи за неговото прифаќање и реализација, имателот на информации подготвува записник.

Вториот став го регулира спротивниот случај – кога барањето делумно или целосно се одбива. Тогаш, имателот на информации донесува решение за одбивање на барањето.

Третиот став содржи одредба која е истовремено предвидена и со Законот за општа управна постапка, а се однесува на формата на решението од претходниот став. Имено, имателот на информации е должен да го образложи решението со кое целосно или делумно го одбива барањето на странката/барателот. Иако, изрично не е наведено во овој член од Законот, неспорно е дека барателот во случај на одбивање на неговото барање со решение од страна на имателот на информации има право на жалба против таквото решение. По жалбата одлучува второстепениот орган надлежен за вршење контрола врз

законитоста на конкретните акти (решенија) на имателите на информации, а тоа е Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер. Ова право на странките е уредено и со Законот за општа управна постапка, а поконкретно е разработено во чл. 28 од овој Закон.

Четвртиот став уредува еден од најважните институти на управната постапка, кој, за жал, често се применува во практиката на државните органи и организации со јавни овластувања – молчењето на администрацијата. Се работи за правна презумпција дека барањето на странката се смета за одбиено доколку во определениот рок (кој според Законот за општа управна постапка изнесува 30 дена, а за посложени предмети 60 дена) надлежниот орган не одговорил по нејзиното барање, односно не издал никакво решение. Во ваков случај, иако физички не постои никаков акт издаден од страна на надлежниот орган, се смета дека странката има добиено одбивачко решение. Тоа е мошне значајно, затоа што по истекот на предвидениот рок, странката се здобива со право да покрене жалбена постапка до второстепениот орган. Целата оваа правна теорија, како и позитивно-правниот институт „молчење на администрацијата,, е имплементиран во одредбата содржана во четвртиот став од чл. 20 на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер: „Ако имателот на информацијата во рокот утврден во членот 21 на овој закон не му овозможи на барателот пристап до информацијата и ако не донесе и не му достави на барателот решение од ставот (2) на овој член, се смета дека барањето е одбиено по што може да се поднесе жалба“.

Член 21

(1) Имателот на информацијата е должен веднаш да одговори по барањето на барателот, а најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето.

(2) Имателот на информацијата ја дава во бараната форма, освен ако бараната информација веќе постои

во однапред пропишана форма и е достапна за јавноста и ако е поповолно информацијата да се достави во поинаква форма од бараната, за што имателот на информацијата ја образложува причината за ваквиот начин на доставување.

Рокот за постапување по пристигнатите барања за имателите на информации е определен во чл. 21 ст. 1 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Тој е во согласност со општите рокови предвидени со Законот за општа управна постапка и изнесува 30 дена. Оттука, молчењето на администрацијата предвидено во претходниот член изнесува 30 дена, т.е. по истекот на овој рок, барателот има право, иако не му е издадено никакво решение, да поднесе жалба. Покрај ова право за барателот кое и без да биде изрично предвидено, произлегува од Законот за општа управна постапка, во чл. 44 од овој Закон пропишана е парична казна во износ од 20.000 до 50.000 денари за службеното лице за посредување со информации кај имателот на информацијата доколку во предвидениот рок (од 30 дена) неосновано не ја посредува информацијата.

Во ст. 2 од чл. 21 се утврдени начините на давање на бараната информација кога барањето е прифатено. Така, правило е дека информацијата се дава во онаа форма во која е побарана од страна на барателот. Од ова правило се предвидени исклучоци, и тоа: ако бараната информација веќе постои во однапред пропишана форма и е достапна за јавноста; и ако е поповолно информацијата да се достави во поинаква форма од бараната. Случаите кои се опфатени со вториот исклучок не се точно определени, бидејќи е невозможно таксативно да се набројат сите можни ситуации. Сепак, станува збор за изнаоѓање форми и начини на давање информации од страна на нивните иматели кои можат да бидат доставени до барателот на поедноставен, поефикасен и секако поекономичен начин од оној што е истакнат во барањето. На пример, ако барателот побарал фотографии од одредени акти издадени од органот/организацијата, а тие постојат во електронски запис, органот може да одлучи

актите да му ги испрати на барателот во електронска форма, избегнувајќи го трошокот за нивно фотокопирање и сл.

9. ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА РОКОТ ЗА ДОСТАВУВАЊЕ НА БАРАНАТА ИНФОРМАЦИЈА

Член 22

(1) Ако на имателот на информацијата му е потребно подолго време од рокот утврден во членот 21 од овој закон за да овозможи делумен пристап до информацијата, согласно со членот 7 од овој закон или поради обемноста на бараниот документ може да се продолжи рокот, но најмногу до 40 дена од денот на приемот на барањето.

(2) За продолжувањето на рокот од ставот (1) на овој член, како и за образложението на причините за продолжување, имателот на информацијата е должен писмено да го извести барателот, најдоцна во рок од три дена пред истекот на рокот од членот 21 на овој закон.

(3) Барателот на информацијата има право да поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер, во рок од осум дена, ако имателот на информацијата не постапи во рокот од ставот (1) на овој член.

Во чл. 6 ст. 1 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер наведени се информациите за кои имателот може да одбие барање за пристап. Сепак, чл. 7 од Законот ја ублажува претходната одредба, со тоа што предвидува дека доколку информациите наведени во чл. 6 ст. 1 можат да се одвојат од документот за кој е поднесено барање за пристап,

имателот на информации е должен да го стори тоа, т.е. да ги одвои тие информации и таквиот документ да му го направи достапен на барателот. За ваквите случаи кои бараат дополнително време и напор од страна на имателите на информации, како и за обемните документи, Законот во чл. 22 ст. 1 предвидува можност, имателот на информации да го продолжи рокот од 30 дена за постапување, но најмногу до 40 дена од денот на приемот на барањето. Оттука, рокот за овозможување пристап до барана информација, може да биде продолжен до 40 дена од страна на имателот на информацијата, но само кога се работи на делумен пристап до информација согласно чл. 7 или поради обемноста на бараниот документ. Во сите други случаи, рокот за постапување на имателот на информации по добиеното барање изнесува 30 дена.

Во вториот став од чл. 22 се предвидува обврска за имателот на информации при продолжувањето на рокот во случаите од претходниот став да ги образложи причините за пролонгирањето, како и да го информира барателот за таквото продолжување на рокот најдоцна три дена пред истекот на законскиот рок од 30 дена. Тоа практично значи: штом имателот на информации до кој е поднесено барање за пристап до документ кој содржи информации кои треба да бидат отстранети бидејќи не е дозволен пристап до нив, или пак барањето се однесува на обемни документи, утврди дека му е потребен рок подолг од 30 дена за да постапи по таквото барање, должен е веднаш, а најдоцна 27-от ден од приемот на барањето да го извести барателот дека пристапот ќе му биде овозможен подоцна, односно најдоцна до истекот на 40-от ден од приемот на неговото барање. Ако такво известување за три дена пред истекот на рокот не биде доставено до барателот, по изминувањето на 30 дена од приемот на барањето, веќе станува збор за молчење на администрацијата.

Најголемата нелогичност и конфузија ја произведува одредбата содржана во чл. 22 ст. 3. Така, законодавецот утврдува рок за поднесување жалба во случај на молчење на администрацијата, што е во целосна спротивност со суштината на овој

правен институт. Имено, кај молчењето на администрацијата, едно е јасно и неспорно: жалбата може да биде предвреме-на, но никогаш не е задоцнета! Што значи оваа констатација за конкретниов случај? Доколку имателот на информацијата го извести нејзиниот барател дека за нејзиниот делумен увид му е потребно да постапува во продолжен рок, кој согласно ст. 2 од овој член изнесува 40 дена, но и по истекот на тие 40 дена не му одговори на барателот, т.е. не му овозможи пристап до бараната информација, се смета дека настапило молчење на администрацијата и барателот има право на жалба. Рокот за поднесување на жалбата почнува да тече по истекот на четири-есеттиот ден (продолжениот рок за постапување на имателот на информации), но не завршува. Странката, односно барателот може да поднесе жалба до второстепената Комисија се додека има потреба од бараната информација и мисли дека му е повредено правото до нејзин пристап. Оваа правна презумпција е уредена со чл. 221 од Законот за општа управна постапка и во ниту еден став од овој член не е предвиден рок за поднесување на жалбата. Напротив, во чл. 221 ст. 3 од ЗОУП се предвидува обврска за надлежниот орган самиот писмено да ја извести странката најдоцна во рок од 8 дена по истекот на законскиот рок за решавање, за причините поради кои не го донел решението во определениот рок. Штом измине и овој дополнителен рок од 8 дена (во конкретниов случај, значи, по истекот на 48 дена од приемот на барањето, а кај барањата за пристап до информации кои не се содржани во чл. 6 ст. 1 и кои не се преобемни тој рок е 38 дена), а тој не го стори писмено-то известување, настапува молчење на администрација. Од тогаш, па без никакво временско ограничување, барателот може да поднесува жалба до Комисијата за заштита на правото на пристап до информации од јавен карактер. За жал, Законот за пристап до информации од јавен карактер внесува новина која се коси со ситемот на општата управна постапка и предвидува еден кус рок од само 8 дена во кој барателите кои не добиле никаков одговор/решение од надлежниот орган можат против него да поднесат жалба. Затоа, стручната јавност има заземено многу цврст став дека одредбата содржана во ст. 3 од чл. 22 од овој Закон треба целосно да отпадне при првите идни измени

и дополнувања на Законот. Нејзиното присуство само го оптоварува законскиот текст и утврдува компликувана и бирократизирана постапка за граѓаните пред имателите на информации и пред нивниот контролен орган.

10. ОДГОВОРЕНИ БАРАЊА

Член 23

Имателот на информацијата е должен да го извести барателот на информацијата во однос на барањето за пристап до информации ако по барањето веќе одговорил позитивно на исто или слично барање на истото лице во рок од шест месеца пред денот на приемот на барањето.

Членот 23 уредува прашање што во правната теорија се нарекува рес јудицата. Тоа значи дека ако едно лице веќе добило позитивен одговор за пристап до одредена информација, а во рок од шест месеци поднесе барање за пристап до истата таа информација и кај истиот имател, ќе биде само известно дека веќе еднаш позитивно му било одговорено на барањето.

11. ДОСТАВУВАЊЕ ОДГОВОР ПО БАРАНАТА ИНФОРМАЦИЈА

Член 24

(1) Ако имателот на информацијата позитивно одговори на барањето, веднаш му овозможува на барателот запознавање со содржината на бараната информација и тоа со увид, препис, фотокопија или електронски запис.

(2) Ако барателот бара да му се даде информацијата на увид, имателот на информацијата е должен да му овозможи увид на тој начин што барателот ќе има доволно време да се запознае со нејзината содржина.

(3) Ако, како резултат на добиената информација, произлезе барање за дополнителна информација поврзана со документите кои ги поседува имателот на информацијата, барателот поднесува ново барање, согласно со членовите 15 и 16 од овој закон, заедно со одговорот што веќе го добил.

(4) Ако барателот смета дека информацијата со која се запознал не е информација што ја навел во барањето, може да бара од имателот на информации да му се овозможи запознавање со информацијата што ја навел во барањето најдоцна во рок од десет дена по приемот на повторното барање кај имателот на информацијата.

Во чл. 24 се уредуваат начините на доставување одговор по бараната информација.

Така, ст.1 од чл. 24 предвидува дека штом едно барање биде позитивно одговорено, на барателот запознавањето со содржината на бараната информација му се овозможува веднаш. Иако не е изрично спомнато, всушност, станува збор за решение кое и се соопштува на странката усно, а е предвидено во чл. 216 од Законот за општа управна постапка. Запознавањето со содржината на информацијата може да биде со увид, препис, фотокопија или електронски запис.

Во вториот став се утврдува обврска за имателот на информација, односно службеното лице за посредување со информации, да му овозможи на барателот доволно време за увид во информацијата за да може да се запознае со нејзината содржина.

Третиот став ја уредува ситуацијата кога од веќе добиената информација за странката ќе произлезе барање за дополнител-

на информација поврзана со истите документи на имателот на информацијата. За пристап до дополнителната информација, Законот предвидува поднесување на ново барање и упатува на членовите 15 и 16, иако ќе беше подобро, од аспект на ефикасност и итност, оваа одредба да упатваше на чл. 13 каде што е регулирано усното барање. Бидејќи, ако веќе еднаш имателот на информации има писмено барање со сите потребни елементи од странката, а во текот на запознавањето со содржината на информацијата таа има потреба за пристап до дополнителни информации, тогаш сосема е логично, следното барање да може да го поднесе усно, во помалку формализирана процедура.

Четвртиот став уредува една нова состојба која може да произлезе во текот на постапката за пристап до информации од јавен карактер. Имено, станува збор за ситуација кога барателот ќе биде запознаен со информација која тој не ја навел во своето барање, односно за случај кога на барателот случајно или намерно му е доставена друга информација, а не таа што била наведена во барањето. Во ваков случај, барателот треба да поднесе ново барање, а имателот на информации по новото барање должен е да постапи во рок од 10 дена од неговиот прием. Значи, овој пат, општиот рок за постапување од 30 дена е скратен на 10, бидејќи станува збор за повторно барање. Изричното скратување на овој рок повлекува и една друга последица – порано настапување на молчење на администрацијата. Кај ваквите случаи се смета дека постои молчење на администрацијата, доколку во рок од 10 дена, имателот на информации никако не се произнесол по барањето на странката.

12. ЈАЗИКОТ НА КОЈ СЕ ДОСТАВУВА БАРАЊЕТО

Член 25

Барателот го доставува барањето до имателот на информацијата на македонски јазик и неговото кирилско писмо, а барателот кој зборува службен јазик различен од македонскиот јазик и писмо, барањето може да го достави и на службениот јазик и писмо што го употребува во согласност со закон.

Членот 25 од овој Закон претставува операционализација, па дури и повторување на чл. 19 од Законот за општа управна постапка во која на принципиелен начин е утврдена употребата на јазиците и писмата во управната постапка.

13. ОДБИВАЊЕ И ИЗВЕСТУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО

Член 26

(1) Имателот на информацијата може во целост или делумно да го одбие барањето, ако утврди дека бараната информација е информација од членот 6 став (1), а притоа имајќи го предвид и членот 6 став (3) на овој закон.

(2) Ако барањето се однесува на информација со која не располага имателот или ако бараната информација веќе е објавена во согласност со членовите 18 и 23 од овој закон, барателот писмено се известува.

Во чл.26 ст.1, како случаи за одбивање на барањето на странката, наведени се барања за пристап до информации на-

броени во чл. 6 ст. 1 , но истовремено се потенцира и значењето на ставот 3 од чл. 6 кој постојано треба да се има предвид при повикувањето на чл. 6 ст. 1 од страна на органот. Така, имателите на информации должни се да ја објават информацијата, иако таа по својата суштина се вбројува во оние информации наведени во чл. 6 ст. 1, доколку со таквото објавување би се заштитил јавниот интерес. Но, ако тоа не е случај, тогаш барањето целосно или делумно се одбива согласно чл. 26 ст.1.

Вториот став, наместо одбивање на барањето, предвидува известување на странката по повод нејзиното барање. Органот до кој е упатено барањето за пристап до информација, доколку не располага со таква информација, должен е за тоа да го извести барателот. Во ваков случај, органот е должен во рок од 10 дена (чл. 18) да го препрати барањето до вистинскиот имател на бараната информација, а за тоа го известува барателот. И кога станува збор за веќе доставена информација до истиот барател пред истекот на шест месеци (чл. 23), имателот на информацијата само го известува барателот за тоа дека неговото барање било претходно позитивно одговорено. За случаите наведени во членовите 18 и 23 се чини разбирливо, барателот да добие писмено известување наместо решение. Но, дискутабилна е целисходноста на одредбата содржана во овој трет став, според кој барателот писмено се известува ако барањето се однесува на информација со која не располага имателот. Нашите стравувања се однесуваат на фактот дека вакви известувања може да се случуваат дури и тогаш кога органот располага со бараната информација, но од најразлични причини службеното лице може на барателот да му упати писмено известување дека информацијата ја нема: незнаење, неажурност, страв, неподготвеност и сл. При евентуални вакви случаи, на странката (барателот на информации) и е ускратено правото на правна заштита, бидејќи против известување не се поднесува жалба, ниту тужба. Правните лекови се употребуваат само против поединечни управни акти – решенија.

14. ПРАВО НА ПРАВНА ЗАШТИТА

Член 27

Право на правна заштита во согласност со овој закон има барателот кој поднел писмено барање за пристап до информација.

Во чл. 27 се утврдува странечка легитимација за учество во постапката по правни лекови само за барателот кој поднел писмено барање за пристап до информација. Ова е рзбирливо, бидејќи нашиот систем на управна постапка не го познава институтот *actio popularis*.

15. ЖАЛБЕНА ПОСТАПКА

Член 28

(1) Против решението со кое имателот на информацијата го одбил барањето, барателот има право на жалба во рок од 15 дена од денот на приемот на решението до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

(2) Барателот има право да поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер кога имателот на информацијата не постапил во согласност со членовите 20 став (4), 24 став (4) и 26 став (1) од овој закон во рок од осум дена од денот на приемот на актот .

(3) Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер решава по

жалбата на барателот во рок од 15 дена од денот на приемот на жалбата.

(4) Постапката по жалбата од ставот (2) на овој член се спроведува според одредбите на Законот за општата управна постапка.

Членот 28 насловен како „Жалбена постапка“ содржи правила за роковите и органот надлежен за водење второстепена постапка. Исто така, чл. 28 служи и како упатувачка одредба на Законот за општа управна постапка. Меѓутоа, правилата со кои се уредуваат роковите за постапување, а со кои се прави отстапка од Законот за општа управна постапка се во целосна спротивност со општите правила кои го сочинуваат системот на управната постапка и тоа на штета на граѓаните во својство на баратели на информации. Оваа констатација е највоочлива во ст. 2 од чл. 28.

Ставот 1 ја прецизира општата одредба за рокот за поднесување жалба против првостепени решенија, кој и во овој случај изнесува 15 дена. Станува збор за решение на имател на информации со кое се одбива барање на странка. Рокот почнува да тече од денот на приемот на решението, а надлежен орган до кој се поднесува жалбата е Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер.

Нашите најсериозни критики и забелешки се однесуваат на чл. 28 ст. 2 во кој се воведува некое нејасно и за нашиот правен систем наполно ново и неприменливо правило за ограничување на рокот за поднесување жалба при молчење на администрацијата. За ова стана збор и претходно, во коментарот на чл. 22, но во ставот 2 од чл. 28 наметнување рок од само осум дена од настапувањето на молчење на администрацијата се предвидува дури за сите со Законот предвидени правни ситуации: неодговарање на имателот на информации по барање на странката и по изминување на законски определениот рок од 30 дена (чл. 20 ст. 4); неодговарање на имателот на информации по дополнително доставено барање за увид во друга информација, а не онаа која му била обезбедена на барателот (чл. 24 ст.4). Зошто

сме олку критични во поглед на ова законско решение? Причината е многу едноставна: ако граѓанинот кој поднел барање за пристап до информации не биде „удостоен“ со одговор од страна на надлежниот орган кој ја има информацијата, граѓанинот/барателот (наместо надлежниот орган) е должен да води внимателна евиденција за тоа колку дена се поминати од неоговарањето на оној до кого го поднел барањето. Притоа, треба да биде внимателен, по изминувањето на 30 дена (односно 10 дена во случај на поднесено дополнително барање), да не ги пропушти осумте дена што му се дадени на располагање за поднесување жалба, со која би се оспорило лошото однесување (неоговарањето кое претпоставува одбивање) на надлежниот орган/имател на информации. По истекот на тие 8 дена – граѓанинот останува без никаква правна заштита. Ваквото, најблиско речено, чудно решение содржано во Законот за пристап до информации од јавен карактер, како да поттикнува несовесно и несериозно работење кај државните органи и организации со јавни овластувања, кое најчесто ќе остане несанкционирано. Неизвршувањето на должностите како да се озаконува, или сликовито и иронично парафразирано Законот може да звучи како препорака за државните органи и организациите со јавни овластувања од ваков вид: „Обидете се (ако сакате) да ја обезбедите информацијата на барателот во рок од 30 дена (ако е дополнителна информација, тогаш за 10 дена), ако не успеете или не сакате тоа да го сторите, внимавајте неколку дена, зашто тој може да се жали, но само во рок од осум дена по истекот на вашиот рок. Ако заборавил или не знаел да го стори тоа – сте успеале. Информацијата останала 'заштитена', без пристап до неа, а вие не сте виновни, никој ништо повеќе не ви може“. Неразбирлива е ваквата интенција на законодавецот. Законот за општа управна постапка не предвидува рок за поднесување жалба против молчење на администрацијата од неколку причини: прво, се има предвид можноста на надлежниот орган навистина да му е потребно повеќе време од пропишаното да го заврши започнатиот предмет, а од волјата на странката зависи дали таа ќе почека уште извесен период или веднаш ќе се одлучи за вложување жалба; второ, свеста за тоа дека во секое време може да биде поднесена жалба против нерешавањето

на одреден предмет, влијае врз работата на службеното лице; трето, странката нема никаква обврска да ги брои деновите од поднесувањето на барањето, за да не и се случи да го пропушти рокот за поднесување жалба, па поради таквото пропуштање таа биде казнета за неработењето на тој орган. Бројни се случаите кога во тие 8 дена што Законот за слободен пристап до информации ги предвидува, барателот објективно да е спречен да поднесе жалба: отсуство од земјата, хоспитализираност и сл. Во таков случај, согласно ЗОУП, барателот има право на враќање во поранешна состојба или реститутио ин интегрум, правен институт кој во управната постапка се употребува често кога од оправдани причини е пропуштен рок за преземање на некое процесно дејство од странката. Но, зар е навистина потребно вакво формализирање и усложнување на постапка чија крајна цел е да се седне 30-ина минути на компјутер и да се прочита одреден електронски запис или документ во хартиена форма? Ваквото компликување на работите, јасно дека ќе ги наведува граѓаните „да се снаоѓаат“ на други, „поедноставни“ начини. Во мала држава како нашата, не е тешко да се најдат познајници, пријатели и роднини кои „пријателски“, можат секому да му обезбедат увид во речиси кој било документ за само еден ден, со цел да се избегне погоре опишаниот лавиринт од правила. Затоа, законите кои лесно може да бидат „прескокнати“, треба да имаат едноставна содржина, да бидат лесно применливи и разбирливи за обичниот граѓанин. Тоа се причините поради кои сметаме дека нема место во овој Закон, меѓу другите, и за одредбата содржана во чл. 28 ст. 2, а која се однесува на рокот од 8 дена за поднесување жалба во случаите предвидени со чл. 20 ст. 4 и чл. 24 ст. 4. Ваков рок е предвиден и за случаите од чл. 26 ст. 1, но тоа е веќе сосема различна ситуација. Имено, кога барањето е одбиено заради тоа што имателот на информацијата смета дека бараната информација е од доверлив карактер согласно чл. 6 ст.1 и дека не е јавниот интерес во случајот преобладаантен (чл. 6 ст.3), барателот има право на жалба и тоа во рок од 8 дена. Ова решение има сосема различна суштина и произведува различни правни последици од претходните две, па нејасни се причините за нивно подведување под една иста одредба – членот 28 став.2. Така, ако имателот на информации

утврди дека станува збор за информација до која е забранет пристап, тој со решение го одбива барањето. Барателот има право на жалба во рок покус од општиот рок од 15 дена. Ваквото решение е за поздрав, бидејќи очекувано е штом странката добие негативен одговор од кој не е задоволна, да преземе што поитни мерки за напаѓање на тоа решение. Така и второстепената постапка се скратува и се забрзува целокупната постапка.

Членот 28 ст. 3 предвидува кус рок и за постапување на Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер кога решава по жалба на барател. Значи, првостепениот орган – имателот на информации има определен рок за постапување од 30, по исклучок 40 дена, а второстепениот орган – Комисијата треба да ја заврши жалбената постапка во рок од 15 дена. За овој вид постапки, кога се бара остварување на право, од кое обично зависи остварувањето на некое друго право пред друг државен орган (на пример: увид и препис од документ, чија содржина после може да послужи како основа за жалба до некој управен орган, или тужба до суд и сл.), потребни се куси рокови за постапување, брзина, итност и ефикасност. Во спротивно, се губи смислата на правото кое се бара – пристап до информација, која според својата суштина треба да биде достапна на пошироката јавност. Определувањето рок за постапување на второстепениот орган, во случајов Комисијата, потребно е, меѓу другото, за да може да се определи моментот од кога жалителот има право со тужба да покрене управен спор пред надлежниот суд. Кога второстепениот орган молчи, односно не се произнесува во рокот за постапување што му е со закон определен, странката треба уште еднаш да го потсети органот да и го реши барањето. Тој тоа треба да го стори во дополнителни 7 дена од добивањето на поднесокот. Во спротивно, странката има право да поведе управен спор. Така, ако Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер не одлучи по жалбата во пропишаниот рок од 15 дена, како и по изминувањето на 7 дена од потсетувањето на барателот, согласно Законот за управни спорови се смета дека настапило молчење на второстепениот орган, па барателот од тој момент има право да поднесе управ-

на тужба. Чл. 26 ст. 1 од Законот за управни спорови од 1977 гласи: „Ако второстепениот орган во рок од 60 дена или во пократок рок определен со посебен пропис, не донел решение по жалбата на странката против првостепеното решение, а не го донесе ниту во натамошниот рок од седум дена по повтореното барање, странката може да поведе управен спор како да и е жалбата одбиена“. Оваа одредба во целост е содржана во чл. 22 ст. 1 од новиот Закон за управни спорови од 2006 година, а кој треба да стапи во сила во 2007 година. И во овој случај нема дилема дека тужбата може да е само предвремена, но не и задоцнета, бидејќи ЗУС, следејќи го правниот систем на управната постапка втемелен во ЗОУП, не предвидува никакви рокови за поведување спор на молчење на администрацијата. Зачудува, зошто во овој случај Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер не предвидел рок и за поднесување тужба против молчење на второстепениот орган. Иако од гледна точка на усогласеност на одредбите законодавецот е недоследен, сепак, ваквото решене е подобро од она што се однесуваше на жалбата при молчење на администрацијата. Во оваа пригода, потребно е да се напомене дека во времето на пишувањето на овој Коментар, надлежен орган за водење управни спорови е Врховниот суд на Република Македонија согласно стариот (постојниот) Закон за управни спорови. Наскоро, се очекува формирање на нов, прв специјализиран Управен суд на Република Македонија, кој по стапувањето во сила на новиот Закон за управни спорови ќе ја прземе надлежноста на Врховниот суд во тој домен (јули 2007).

Став 4 претставува упатувачка одредба на Законот за општа управна постапка кога станува збор за водење второстепена постапка за која е предвидено започнување со жалба што се поднесува во рок од 8 дена. Тоа беа случаите на молчење на администрацијата и на одбивањето на пристап до информација која се смета за доверлива. Законот за општа управна постапка важи за сите случаи и ситуации за кои не се предвидени специфични одредби со посебниот закон, па оттука, ставот 4 и нема некоја посебна важност, т.е. и без негово изрично наведување разбирливо и несомнено е дека за сите неуредени со овој За-

кон прашања, се применуваат соодветните одредби од Законот за општа управна постапка. Доколку, во иднина при измените и дополнувањата на Законот за слободен пристап до информации биде избришан ставот 2 од чл. 29, автоматски и став 4 од овој член ќе остане без употребна вредност.

V. ТРОШОЦИ ЗА ПОСРЕДУВАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ

Член 29

- (1) Увидот во бараната информација е бесплатен.
- (2) Барателот на информација за добиениот препис, фотокопија или електронски запис на информацијата, плаќа надоместок во висина на материјалните трошоци.
- (3) Владата на Република Македонија на предлог на Министерството за финансии ќе донесе акт со кој се утврдува надоместокот за материјалните трошоци за дадената информација од имателите на информации.
- (4) Имателот на информација висината на надоместокот од ставот (3) на овој член ја објавува на соодветен начин (во службен билтен на имателот на информацијата, интернет страница, огласна табла и слично) и му ја дава на увид на секој барател пред поднесување на барањето.
- (5) Ако барањето се однесува на информација од поголем обем, имателот на информацијата може да бара барателот да го даде однапред надоместокот за покривање на трошоците за добивање на информацијата.

Членот 29 го уредува прашањето за трошоците на постапката за пристап до информации од јавен карактер.

Современа и неопходна одредба за доследна реализација на Законот е содржана во чл. 29 став 1: „Увидот во бараната информација е бесплатен“. Само на овој начин може реално да се очекува Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер да се применува од страна на сите граѓани, бидејќи евентуалното наплаќање за таквите услуги ќе оневозможи огромен дел од пошироката јавност да го оствари ова право кое во такви услови би претставувало луксуз. За жал, практиката на работењето на некои од имателите на информации, говори за флагрантно кршење на законските одредби. Имено, некои органи, а пред се, јавни претпријатија, вршеле наплата за увид од барателите на информации во незаконски и паушално утврдени износи. Поради ваквото однесување на одредени иматели на информации, потребно е во казнените одредби да се предвиди парична казна за сторен прекршок на службените или одговорните лица кои ќе спроведат или побараат ваква наплата.

Според став 2, за добиената фотокопија, препис или електронски запис, предвидено е плаќање на надомест од страна на барателот, но само за направените материјални трошоци кои го чинеле имателот на информацијата.

Во став 3 е определено дека Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството за финансии е должна да донесе акт со кој се утврдува надоместокот за материјалните трошоци за дадената информација од имателите на информации. Во моментот на подготовка на овој Коментар, ваков акт не е донесен, но и покрај тој факт речиси сите органи и организации (со ретки исклучоци) ги наплаќаат сторените материјални трошоци и тоа во најразлични износи кои еноормно варираат од еден до друг имател на информации. Должни сме да укажеме дека овие дејства се незаконити, и дека се до донесувањето на предвидениот акт од страна на Владата, имателите на информации не смеат да наплаќаат никакви материјални трошоци. Значи, додека таков акт не постои, нема ни наплата на нешто што не е правно уредено. Ова е дополнителен начин да се изврши притисок врз Министерството за финансии да го подготви

актот од негова надлежност и што поскоро да го стави на усвојување на владина седница.

Став 4 дури предвидува обврска, секој имател на информација откако ќе биде утврдена цената на материјалниот трошок за нејзино доставување, да ја објави на соодветен начин: во својот службен билтен, Интернет страница, огласна табла и слично. Имателот на информацијата е обврзан дури да му ја дава на увид висината на надоместокот на секој барател пред поднесување на барањето.

Ставот 5 предвидува дека ако барањето се однесува на информација од поголем обем, имателот на информацијата може да бара барателот да го даде однапред надоместокот за покривање на трошоците за добивање на информацијата.

VI. КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

1. СТАТУС НА КОМИСИЈАТА

Член 30

(1) Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер (во натамошниот текст: Комисијата) е независна во своето работење и во донесувањето на одлуките во согласност на надлежностите утврдени со овој закон.

(2) Средствата за работа на Комисијата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија. Седиштето на Комисијата е во Скопје. Комисијата за својата работа одговара пред Собранието на Република Македонија до кое поднесува годишен извештај за својата работа.

Шестиот дел од Законот е посветен на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер и така е насловен. Првото нешто што на обичниот читател на Законот, а уште повеќе на правниот аналитичар му

паѓа на ум по прочитаниот наслов, е, секако, анализа на статусот и положбата на оваа Комисија. Што таа претставува, за каков вид орган станува збор, накратко речено, како се дефинира ова ново тело во македонскиот правен и политички систем? За жал, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, во ниту еден свој член не дава одговор на горенаменатите прашања.

Во чл. 30 став 1 кажано е само дека Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер е независна во своето работење и во донесувањето на одлуките од нејзина надлежност. Притоа, не е определено за независност на каков вид институција станува збор, ниту пак за тоа дали таа има својство на правно лице за да настапува самостојно во правниот промет. Дали е тоа државен орган на управа; самостоен државен орган; управна организација; регулаторно тело или нешто сосема друго?!

Независноста на Комисијата се потврдува со ставот 2 во кој е предвидено дека станува збор за собраниска институција, со оглед на околноста дека извештајот за својата работа таа го доставува до Собранието на Република Македонија. Нејзиното седиште е во Скопје, а средствата за работа на Комисијата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

2. СОСТАВ, ИМЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА КОМИСИЈАТА

Член 31

(1) Комисијата е составена од пет члена од кои еден е претседател, а друг заменик на претседателот. Мандатот на членовите е пет години со право на повторен избор. Претседателот и заменикот на претседателот својата функција ја вршат професионално.

(2) На предлог на Владата на Република Македонија претседателот, заменикот на претседателот и членот на Комисијата кој е претставник на невладиниот сектор ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија за период од пет години со право на повторен избор.

(3) Двајца членови на Комисијата од редот на стручната служба на Комисијата на предлог на Владата на Република Македонија ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија за период од пет години со право на повторен избор.

(4) Претседателот на Комисијата ја застапува, претставува и раководи со работата на Комисијата.

(5) За претседател и заменик на претседателот на Комисијата, како и член кој е претставник од невладиниот сектор може да биде именувано лице државјанин на Република Македонија, кој ужива углед и е истакнат во областа на информирањето и пристапот до информации од јавен карактер.

(6) Претседателот, заменикот на претседателот и членовите на Комисијата за време на траење на нивниот мандат не можат да вршат должности во органите на политичките партии.

(7) Собранието на Република Македонија ги разрешува од должност претседателот, заменикот на претседателот и членот на Комисијата пред истекот на мандатот на предлог на Владата на Република Македонија, ако тоа сам го бара, во случај на болест поради која нема да биде во состојба да ги извршува своите задачи или кога работи спротивно на одредбите на овој закон.

(8) Ако на член на Комисијата или негов заменик му престане функцијата врз основа на ставот (7) од овој член пред истекот на неговиот мандат, по предлог на Владата на Република Македонија, Собранието на Република Македонија именува нов член со нов мандат во Комисијата.

Во чл. 31 ст.1 предвиден е состав на Комисијата од пет члена од кои еден е претседател, а друг заменик - претседател. Нивниот мандат изнесува пет години со право на повторен избор. Претседателот и заменик - претседателот својата функција ја вршат професионално, значи тие мораат да имаат засновано работен однос со Комисијата.

Во ставовите 2 и 3 на наполно ист начин се уредува прашањето за именување и разрешување на сите пет членови на Комисијата, па затоа е нејасна потребата номотехнички оваа материја да се издвои во посебен став, како и потребата да се направи разликување помеѓу претседателот, заменикот и останатите членови на Комисијата во поглед на постапката за именување и разрешување на секој од нив и времетраењето на нивниот мандат кога тие се идентични и во ништо не се разликуваат. Така, претседателот, заменик - претседателот и членовите на Комисијата, од кои едниот е претставник на невладиниот сектор, а другите двајца ја сочинуваат стручната служба, на предлог на Владата ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија за период од пет години со право на повторен избор. На мислење сме дека ваквата одредба се коси со определбата искажана во чл. 30 од Законот за независност на Комисијата. Имено, интенцијата да се формираат вистински независни тела во Република Македонија, кои нема да бидат подложни на партиски и политички влијанија, може да се реализира само со нивно отргнување од закрилата на извршната власт. Доколку со еден закон се предвидува независно работење на институција која треба да ги контролира, пред се, организите и организациите кои ја сочинуваат јавната управа, која пак е дел од извршната власт, а веќе во наредниот член се превидува дека членовите на институцијата ќе ги предлага Владата, па и тоа дека таа ќе предлага нивно разрешување, може со сигурност да се констатира дека независноста на таквата институција ќе има само декларативен карактер. Затоа, многу поцелисходна, потранспарентна и подемократска постапка е онаа кога членовите на вакви тела за кои се има намера да бидат независни, се спроведува врз основа на прецизно пропишани критериуми по пат на распишување јавен конкурс од страна на

Собранието за сите заинтересирани лица кои ги исполнуваат законските услови и критериуми. И уште една работа заслужува посебен критички осврт: Владата го предлага именувањето и разрешувањето на претставникот на невладиниот сектор! Ова во лексикологијата се нарекува оксиморон, и претставува негација на суштината еден од членовите да биде претставник на невладиниот сектор. Па, токму затоа невладиниот сектор е невладин, за да не се дозволи мешање и притисок од владата во неговото работење, па затоа дури застрашувачки делува одредбата според која дури и овој претставник треба да биде „избраник“ на Владата.

Во ставот 4 наброени се надлежностите на претседателот на Комисијата, по кои носителот на оваа функција се разликува од останатите членови на Комисијата: тој ја застапува, претставува и раководи со работата на Комисијата.

Во став 5 се прави неуспешен обид да се утврдат критериуми за именување на претседателот на Комисијата, неговиот заменик, како и членот на Комисијата од редот на невладиниот сектор: лицето да е државјанин на Република Македонија, да ужива углед и да е истакнат во областа на информирањето и пристапот до информации од јавен карактер. Овие критериуми повеќе наликуваат на некоја листа на желби од општ карактер, наместо на конкретни услови кои едно лице треба да ги исполни за да се стекне со својството член на Комисијата. Освен критериумот да се има македонско државјанство, уживањето углед е нешто што е сосема ирелевантно за членување во Комисијата, а и тешко е да се утврди дали токму членовите на Владата се компетентни да го оценат угледот на едно лице кое ќе го предложат за член на Комисијата и како тоа (со кои средства и механизми) ќе го стори Владата, уште повеќе Собранието при неговиот избор? На крајот, критериумот – истакнатост во областа на информирањето и пристапот до информации од јавен карактер е целосно неприменлив критериум со чисто декларативен карактер, бидејќи пристапот до информации е наполно нова тема за македонското општество, до пред само некој месец воопшто нерегулирана со никаков правен акт. На крајот, останува нејас-

но зошто критериуми за именување се утврдени (колку и да е тоа лошо сторено) само за претседателот на Комисијата, неговиот заменик и членот од невладиниот сектор, а не и за другите двајца членови кои треба да ја сочинуваат стручната служба. Дали тоа значи дека за овие два члена не се предвидени никакви критериуми што секој од нив треба да ги исполни, како, на пример, вид и степен на образование, должина на работно искуство, посетени обуки, тренинзи и сл.? Секако дека вакви услови треба да бидат пропишани за секој член на Комисијата подеднакво, и дека нема потреба да се прави разликување помеѓу членовите.

Ставот 6 предвидува деполитизација и департизација на Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, бидејќи ниту еден член на Комисијата за време на траењето на неговиот мандат не може да врши должност во органи на политички партии.

Ставот 7 утврдува услови за предвремено разрешување на членовите на Комисијата, кои треба да ги утврдат Владата како предлагач и Собранието како субјект надлежен да го реализира предлогот за разрешување. Тие услови се: ако тоа го побара самиот член, во случај на болест поради која лицето нема да биде во состојба да ги извршува своите задачи или кога тоа работи спротивно на одредбите на овој закон. Последниот услов е формулиран премногу широко и неодредено, па се остава широк простор за негови евентуални злоупотреби, па се отвора можноста секоја нова политичка власт да го користи за разрешување на „неуките” членови на Комисијата избрани од претходната политичка гарнитура.

Во став 8 е предвидено дека при предвремено разрешување на член на Комисијата, по предлог на Владата, Собранието именува на тоа место ново лице со нов мандат. Во одредбава недостига рок во кој Собранието ќе именува нов член, а тоа е важно прашање, бидејќи ако се одолжи именувањето, на Комисијата ќе и биде отежнато донесувањето одлуки со парен број членови, така што во случај на поделеност на гласовите нема да

може да се постигне мнозинство. Овој став содржи и техничка грешка, бидејќи започнува: „ Ако на член на Комисијата или негов заменик му престане функцијата...“, иако во Законот не се предвидува именување заменици - членови на Комисијата, туку само заменик - претседател.

3. НАДЛЕЖНОСТ НА КОМИСИЈАТА

Член 32

Комисијата ги врши следниве работи:

- ▶ одлучува по жалби против решението и заклучокот со кој имателот на информацијата го одбил барањето за пристап до информации на барателите на информации;
- ▶ се грижи за спроведување на одредбите од овој закон;
- ▶ подготвува и објавува листа на иматели на информации;
- ▶ дава мислења по предлози на закони со кои се уредува слободен пристап до информации;
- ▶ презема активности на планот на едукацијата на имателите на информации за овозможување на барателите слободен пристап до информациите со кои тие располагаат;
- ▶ соработува со имателите на информации во однос на остварувањето на правото на пристап до информации;
- ▶ дава предлози за потребните средства за работа на Комисијата при изготвувањето на Буџетот на Република Македонија;
- ▶ донесува Деловник за својата работа;
- ▶ подготвува годишен извештај за својата работа и го доставува до Собранието на Република Македонија;
- ▶ извршува работи на меѓународна соработка поврзани со извршувањето на меѓународните обврски на Република

Македонија, учество во спроведувањето на проекти на меѓународните организации и соработува со органите на другите земји и институции од областа на слободниот пристап до информации од јавен карактер;

- ▶ донесува статут, како и други акти со кои го уредува начинот на работа и организацијата на Комисијата и
- ▶ врши и други работи утврдени со овој и друг закон.

Во член 32 наброени се таксативно дејностите кои ја сочинуваат надлежноста на Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, а тоа се:

- да одлучува во второстепена постапка по жалби против решението и заклучокот со кој имателот на информација го одбил барањето за пристап до информации. Членот 44 предвидува парична казна од 20.000 до 50.000 денари за прекршок за лице кај имателот на информација кое во жалбената постапка нема да достави или ќе спречи увид во документот од страна на Комисијата;
- да се грижи за спроведување на одредбите од Законот. Оваа надлежност на Комисијата треба да се преформулира и прецизира согласно новиот Закон за прекршоци. Имено, Законот за прекршоци од 2006 година предвидува право за државните органи, самите да изрекуваат прекршоци во прекршочна постапка кои тие ќе ја спроведат и за нив да определат санкции, т.е. глоба во определен износ, како и соодветни времени мерки со ограничено времетраење. Оваа нова надлежност им припаѓа на органите на државата кои и до донесувањето на Законот за прекршоци со посебен закон беа изрично овластени да иницираат поведување прекршочна постапка заради спроведување на одредбите на посебниот закон. Оттука, заради ефикасно спроведување на одредбите на овој Закон, како што веќе истакнавме, сметаме дека е потребно со неговите измени и дополнувања оваа одредба да биде дополнета со изрично овластување на Комисијата да ги изрекува прекршочните санкции предвидени во казнените одредби на Законот;

- да подготвува и објавува листа на иматели на информации;
- да дава мислења по предлози на закони со кои се уредува слободен пристап до информации. Кога статусот на Комисијата би бил дефиниран и кога таа би била определена како самостоен орган на државата со својство на правно лице, тогаш би можела да има и законска иницијатива, што значи самата Комисија да подготвува и предлага закони од оваа област, а не само да дава мислења по предлозите на Владата, односно надлежното министерство;
- да врши едукативна дејност и обуки за имателите на информации заради полесно овозможување пристап до информациите;
- да соработува со имателите на информации во однос на остварувањето на правото на пристап до информации;
- да дава предлози за средствата потребни за нејзина работа при подготвувањето на Буџетот на Република Македонија;
- да донесе Деловник за работа;
- да подготвува годишен извештај за својата работа и да го доставува до Собранието на Република Македонија;
- да ги врши работите од меѓународната соработка поврзани со меѓународните обврски на Република Македонија од областа на слободниот пристап до информации од јавен карактер;
- да донесе Статут и други акти поврзани со работата и организацијата на Комисијата, како: Правилник за организација на работата, Правилник за систематизација на работни места, Правилник за плати и надоместоци, Правилник за дисциплинска одговорност на вработените и сл.;
- да врши и други работи утврдени со овој и друг закон.

4. НАЧИН НА РАБОТА

Член 33

Комисијата работите од својата надлежност ги врши на седница. Начинот на работа и одлучување се уредуваат со Статутот, за кој согласност дава Собранието на Република Македонија.

Во чл. 33 е утврдено дека работите од својата надлежност Комисијата ги врши на седница, а начинот на работа и одлучување се уредуваат со Статутот за кој согласност дава Собранието.

5. СТРУЧНА СЛУЖБА

Член 34

Управните, стручните и другите административно-технички работи на Комисијата ги врши стручна служба со која раководи раководител, кој го именува и разрешува Комисијата.

Со стручната служба која врши управни, стручни и други административно-технички работи на Комисијата раководи раководител. Него го именува и разрешува Комисијата. Сепак, во оваа одредба отсуствува прецизирање на актот според кој се врши ваковото именување и разрешување: Закон за државни службеници или Законот за работни односи, Правилник за систематизација на работни места и сл.

6. СУДСКА ЗАШТИТА

Член 35

Против решението на Комисијата може да се поднесе тужба за поведување управен спор до надлежниот суд.

Како и против секој друг конечен управен акт, така и против решението на Комисијата, може да се поднесе тужба за покренување управен спор. Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер не го дефинира судот надлежен за водење управни спорови, најверојатно, бидејќи законодавецот не бил сигурен кој суд ќе биде надлежен во времето на донесувањето на Законот. И со право, ова прашање не е прецизно одговорено, бидејќи работите со Законот за управни спорови кој ја определува надлежноста на судот за овој вид спорови, се усложнети последниов период. Така, во Република Македонија во јуни 2006 година е донесен Закон за управни спорови кој предвидува установување на Управен суд на Република Македонија, како единствен надлежен суд на територијата на целата држава за водење и решавање управни спорови. Но, во завршните и преодните одредби на Законот за управни спорови се предвидува негово стапување во сила во јуни 2007 година, што значи дека во моментот се уште е во сила стариот Закон за управни спорови според кој надлежен за решавање на управните спорови е Врховниот суд на Република Македонија. Така, и одредбите кои се однесуваат на редовната и претходната постапка, правните лекови, начинот на одлучување и видовите одлуки од стариот Закон за управни спорови, ќе се применуваат и во однос на споровите против решенијата на Комисијата, се до стапувањето во сила на Законот за управни спорови од 2006 година.

VII. ИНФОРМИРАЊЕ НА ЈАВНОСТА ВО ВРСКА СО ПРИСТАПОТ ДО ИНФОРМАЦИИ

Член 36

- (1) Имателите на информации ја запознаваат јавноста со начинот и условите за пристап до информации.
- (2) Имателите на информации за примената на одредбите на овој закон соработуваат со имателите на информации и со Комисијата.

Според чл. 36 имателите на информации се должни да ја запознаваат јавноста со начинот и условите за пристап до информациите со кои тие располагаат.

Вториот став предвидува обврска за меѓусебна соработка на имателите на информации за примена на одредбите на овој Закон, како и обврска за соработка помеѓу нив и Комисијата.

VIII. ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

Член 37

(1) Одговорното лице на имателот на информацијата е должен да подготви годишен извештај за спроведување на овој закон и да го достави до Комисијата до 31 јануари во тековната година за претходната година.

(2) Извештајот од ставот (1) на овој член содржи:

- ▶ податоци за службените лица задолжени за посредување на информации кај имателите на информации;
- ▶ број на поднесени барања;
- ▶ број на позитивно одговорени барања;
- ▶ број на одбиени барања со наведување на причините за секое одбиено барање;
- ▶ број на вложени приговори и одлуки, со опис на одлуката како и со наведување на причините за донесената одлука во случај на повторно одбивање на бараната информација;
- ▶ број на поведени управни спорови против конечната одлука или во случај на молк на имателот на информации и
- ▶ број и список на донесени судски одлуки во кои тужбата на барателот во управниот спор е позитивно решена, како и наведување на причините на кои се темели одлуката на надлежниот суд.

(3) Комисијата изготвува заеднички извештај за спроведување на овој закон врз основа на добиените податоци од извештаите од имателите на информации и до 31 март во тековната година за претходната година го доставува до Собранието на Република Македонија.

(4) Извештајот од ставот (3) на овој член по разгледувањето и прифаќањето од страна на Собранието на Република Македонија се објавува во средствата за јавно информирање (билтен, интернет страница).

За спроведувањето на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер секој имател на информации е должен да подготви годишен извештај кој се доставува до Комисијата до 31 јануари во тековната година за претходната година. Извештајот го подготвува одговорното лице кај имателот на информации. Членот 45 од Законот предвидува казна за неисполнување на оваа обврска: „Со парична казна од 5.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице кај имателот на информацијата кое нема да подготви годишен извештај за спроведување на овој закон и истиот нема да го достави до Комисијата“.

Во ставот 2 наброени се елементите што мора да ги содржи Извештајот:

- број на поднесени барања;
- број на позитивно одговорени барања;
- број на одбиени барања со наведување на причините за секое одбиено барање;
- број на вложени приговори и одлуки, со опис на одлуката, како и со наведување на причините за донесената одлука во случај на повторно одбивање на бараната информација. Не е јасно за кои приговори станува збор во четвртата алинеја на ставот 2, бидејќи во Законот изрично не се спомнати приговорите како правно средство;

- број на поведени управни спорови против конечната одлука или во случај на молк на имателот на информации. Оваа одредба заслужува коментар: во случај на молк на имателот на информации, барателот на информацијата има право на жалба до Комисијата, а не на покренување управен спор. Управен спор може да се покрене поради молчење на администрацијата, но во овој случај тоа би било поради молчење на Комисијата која не е имател на информации. Затоа сметаме дека целата одредба треба да се преформулира. Вака како што сега гласи нема никаква смисла и е неприменлива;
- број и список на донесени судски одлуки во кои тужбата на барателот во управниот спор е позитивно решена, како и наведување на причините врз кои се темели одлуката на надлежниот суд.

Според став 3, Комисијата е должна да подготви заеднички извештај за спроведувањето на Законот врз основа на податоците што ги добила од извештаите на сите иматели на информации и да го достави до Собранието на Република Македонија до 31 март во тековната година за претходната година.

Согласно ставот 4, Собранието го разгледува и прифаќа Извештајот, кој потоа се објавува во средствата за јавно информирање.

Член 38

Се ослободува од одговорност вработен во државната администрација кој ќе даде заштитена информација, доколку таа е од значење за откривање на злоупотреба на службената положба и коруптивно однесување, како и за спречување на сериозни закани за здравјето и животот на луѓето и загрозување на животната средина.

Членот 38 предвидува ослободување од одговорност за државните службеници, како и за другите вработени во држав-

ната администрација кои дале заштитена информација, ако таа била од значење за откривање злоупотреба на службена положба и коруптивно однесување. Лицето нема да биде земено на одговорност и ако информацијата придонела за спречување на сериозни закани за здравјето и животот на луѓето и загрозување на животната средина. Целта и суштината на оваа одредба се разбирливи и прифатливи, но нејасно е зошто во одговорност се вбројуваат само лица вработени во државната администрација, а не и останатите, односно вработените во целокупниот јавен сектор, како и оние од приватниот, а кои располагаат со информации за кои станува збор во членот 38.

IX. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 39

Со парична казна од 30.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното, односно службеното лице кај имателот на информацијата кој нема да даде информација од јавен карактер во согласност со одредбите на овој закон.

Член 40

Со парична казна од 30.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното, односно службеното лице кај имателот на информацијата кој ќе даде податоци во спротивност со членот 6 став (1) на овој закон, кој ќе одбие или одобри пристап до информација спротивно на одредбите од овој закон, а поради тоа настанала штета за барателот, за јавноста или интересот кој се заштитува со таа информација.

Член 41

Со парична казна од 20.000 до 40.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице кај имателот на информацијата кој нема да определи службено лице надлежно за посредување при остварувањето на правото на слободен пристап до информации (член 8).

Член 42

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице кај имателот на информации кој нема да ја води и ажурира евиденцијата на информации со кои тој располага и нема да ги објавува на соодветен начин достапен на барателот, согласно со членот 9 од овој закон.

Член 43

(1) Со парична казна од 20.000 до 40.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице кај имателот на информации ако не обезбеди за барателите простории за увид во бараните информации (член 11).

(2) Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок службено лице за посредување со информации кај имателот на информации ако на барателите не им укажува помош при барањето на информациите во согласност со овој закон (член 11).

Член 44

(1) Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок службеното лице за посредување со информации кај имателот на информацијата доколку во предвидениот рок неосновано не ја посредува информацијата (член 21).

(2) Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок лице кај имателот на информација кое во жалбената постапка нема да достави или ќе спречи увид во документот од страна на Комисијата (член 32).

Член 45

Со парична казна од 5.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице кај имателот на информацијата кое нема да подготви годишен извештај за спроведување на овој закон и истиот нема да го достави до Комисијата (член 37).

Коментарот на казнените одредби на ова место ќе изостане, бидејќи секоја казнена одредба е ставена во корелација и искоментирана во рамките на соодветниот член од Законот на кој се однесува. Така, коментарот на одредбите на кои се однесуваат казнените одредби ги содржи и предвидените казни.

X. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 46

Подзаконскиот пропис од членот 1 став (3) на овој закон, ќе се донесе во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 47

Владата на Република Македонија актот од членот 29 став (3) на овој закон ќе го донесе во рок од четири месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 48

Имателите на информации ќе определат службени лица за посредување со информации од членот 8 на овој закон во рок од четири месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 49

(1) Претседателот, заменикот на претседателот и членовите на Комисијата се именуваат во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) Агенцијата за информации престанува со работа.

(3) Комисијата ги презема вработените од Агенцијата за информации во Стручната служба на Комисијата во рок од 60 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(4) Комисијата ги презема материјалните, техничките, просторните и другите услови неопходни за спроведување на овој закон од Агенцијата за информации во рок од 60 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(5) Комисијата во рок до три месеца од влегувањето во сила на овој закон ќе ги донесе подзаконските акти.

(6) Комисијата во соработка со Владата на Република Македонија, невладиниот сектор и со поддршка на меѓународните организации во рок од шест месеца од влегувањето во сила на овој закон ќе спроведе обука на лицата одговорни за спроведувањето на овој закон.

Член 50

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 септември 2006 година.

2. УПАТСТВО ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

Врз основа на член 1 став 3 од Законот за слободен пристап до Информации од јавен карактер („Службен весник на Република Македонија“ бр.13/1.2.2006), Комисијата за заштита на правото за пристап до информациите од јавен карактер на2006 година го донесе следното

УПАТСТВО

за начинот и постапката за спроведување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер

I. ВОВЕДНИ ОДРЕДНИЦИ

I.1. Со ова Упатство се определува начинот и постапката за обезбедување јавност и отвореност во работењето на органите на државна власт и други установи и институции утврдени со закон, органите на општините, на градот Скопје, јавните установи и служби, јавните претпријатија и правни и физички лица кои вршат јавни овластувања и дејност од јавен интерес утврдени со закон, односно имателите на информации од јавен карактер.

I.2. Со ова Упатство се определува и начинот и постапката за овозможување на сите физички и правни лица, односно барателите, да го остварат правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер.

II. ОБЕЗБЕДУВАЊЕ СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

II.1. Пристапот до информациите од јавен карактер се врши по пат на поднесување **усно, писмено, или барање во електронска и друга форма до имателот на информацијата.** Притоа барателот е должен што подобро да ја опише бараната информација, поготово кога не знае во каква форма, или во

кој документ таа се наоѓа. Службеното лице на имателот помага при натамошната идентификација на информацијата.

II.2. Ако имателот позитивно одговори на усното барање, тогаш треба веднаш, или најдоцна за 10 дена, да го запознае барателот со информацијата, овозможувајќи му увид во неа, или давајќи му нејзин препис, фотокопија, или електронски запис. Ако му се овозможи пристап до информацијата, на барателот треба да му се даде и доволно време за да се запознае со нејзината содржина. Ако, пак, имателот не му удоволи на барањето, односно се јави со негативен одговор, или не може веднаш да одговори, службеното лице треба да изготви службен документ (службена белешка, или записник), исто како и во случајот на позитивен одговор на усното барање. Натамошната постапка по усното барање продолжува како постапка по писмено барање.

II.2.1 Службениот документ треба да ги содржи податоците за барателот и датумот на примањето на барањето. За сето тоа барателот треба да биде известен.

Инаку, службениот документ служи и за евидентирање на барањата, а таа евиденција е неопходна при изготвувањето на годишниот извештај, кој имателот треба да го испрати до Комисијата најдоцна до 31 декември тековната година.

II.3. Имателот на информацијата е должен редовно да води листа на информации со кои располага и да ги објавува на лесно достапен начин за барателите: информативна табла, интернет страница, флаер, леток, водич, прирачник, билтен и друго.

II.3.1 Имателот јавно (во средствата за јавно информирање, билтен, огласна табла, интернет страница и друго) ги објавува својот назив; својата адреса; телефонските броеви и факс-броевите; е-маил адресата; адресата на веб страницата; како и името на службеното лице задолжено за посредување со информациите од јавен карактер.

II.3.2 Имателот за барателите, на нивно барање, обезбедува информација (податок, или запис) во која било форма со која располага: пишан или печатен текст, карти, шеми, фотографии, слики, цртежи, скици, финализирани работни материјали, како

и звучни, гласовни, магнетни или електронски, оптички или видео снимки, како и пренослива опрема за автоматска обработка на податоци со вградени или преносливи мемории за складирање на податоците во дигитална форма;

II.3.3 Имателот определува едно или повеќе службени лица кои се одговорни за посредување во слободниот пристап до информациите.

II.3.4 Имателот е должен да обезбеди простории за увид во информациите од јавен карактер.

II.3.5 Имателот е должен да им обезбеди помош на барателите при барањето информации од јавен карактер.

II.3.6 Повеќе иматели на информации можат да се договорат посредувањето во пристапот до информациите за сите нив да го сервисира едно или повеќе службени лица.

II.4. Имателот може да одбие пристап до информации предвидени со членовите 6¹ и 7 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, односно член 8 од Законот за класифицирани информации и членовите 5 до 17 од Законот за заштита на личните податоци.

II.4.1 Имателот на информацијата има право на барателот да му даде само дел од документот, доколку тој во преостанатиот дел содржи информации предвидени со членовите 6 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, односно член 8 од Законот за класифицирани информации и членовите 5 до 17 од Законот за заштита на личните податоци. Имателот на информацијата видливо (со празен постор) ги означува деловите од информацијата кои недостасуваат и за делумниот пристап до неа го известува барателот.

¹ Класифицирана информација со одреден степен на тајност; заштитен личен податок; доверлива информација за архивско работење; информација со која би се повредила доверливоста на даночната постапка; информација значајна за истрага, или за постапки од сферата на кривичното, прекршочното, управното, граѓанското право; информација чие давање би имало штетни последици за комерцијални и други економски интереси, како и оние од монетарната и фискалната политика; информација од документ во подготовка; информација која би ги загрозила здравјето на луѓето и животната средина; информација со која се загрозуваат правата од индустриската сопственост (патент, модел, мостра, жиг, ознака). Како исклучок, имателите ќе одобрат пристап до информација со чие објавување последиците врз интересот кој се заштитува се помали од јавниот интерес што би се постигнал.

II.5. Имателот е должен да обезбеди бесплатен увид во бараната информација.

II.6. Имателот има право да побара надомест од барателот само за добиениот препис, фотокопија, или електронски запис на информацијата. Висината на надоместот се утврдува согласно предлогот на Министерството за финансии, по кој одлучува Владата на Република Македонија за висината на надоместокот кој треба да му го плати барателот на информацијата на имателот на информацијата на име материјални трошоци.

II.6.1 Имателот на информацијата ценовникот за висината на надоместокот го објавува јавно.

II.6.2 Доколку информацијата е од поголем обем и заради пристап до неа се потребни поголеми материјални трошоци, имателот на информацијата има право да бара од барателот надоместокот на трошоците да му го плати однапред.

III. МЕТОДОЛОГИЈА НА ПРИСТАПОТ ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

III.1. Слободен пристап до информации од јавен карактер имаат сите правни и физички лица, без разлика дали се домашни, или странски.

III.2. Пристапот до информациите од јавен карактер се врши по пат на поднесување усно, писмено, или барање во електронска и друга форма до имателот на информацијата.

III.2.1. За писменото барање одлучува имателот на информацијата.

III.2.2 По барањето за слободен пристап до информација од јавен карактер постапува службеното лице определено од имателот на информацијата.

III.3. Барањето, како образец, го утврдува Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, а го пополнува барателот на информацијата. (види прилог)

(Образец ПП ____)

До _____
(имател на информацијата)

Б А Р А Њ Е
за пристап до информации од јавен карактер

Врз основа на член 4 и член 12 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер („Службен весник на Република Македонија бр. 13/ 1.2.2006 год.), од имателот ја барам следната информација од јавен карактер:

(опис на информацијата која се бара)

Форма во која се бара информацијата:

- а) увид
- б) препис
- в) фотокопија
- г) електронски запис
- д) друго _____

(се наведува бараната форма, со заокружување)

Начин на доставување на информацијата:

- а) по пошта
- б) телефон
- в) факс
- г) е-маил
- д) друго _____

(се наведува бараниот начин, со заокружување)

Барател на информацијата: _____

(назив, име и презиме, адреса, тел, факс, е-маил)

Застапник / полномошник на барателот на информацијата:

(назив, име и презиме, адреса, тел, факс, е-маил)

(Правна поука: Барателот не е должен да ги наведе и образложи причините за барањето, но треба да наведе дека станува збор за барање за слободен пристап до информација од јавен карактер)

Во _____

200—година Скопје

III.3.1 Барателот го доставува барањето до имателот на информацијата на македонски јазик, со кирилично писмо, а барателот кој зборува службен јазик различен од македонскиот и писмо барањето може да го достави и на службениот јазик и писмо што го употребува во согласност со закон.

(види член 25 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер).

III.4. Барателот, по поднесеното барање, има право на пристап до информацијата со која располага имателот на посакуваниот начин: со увид во информацијата, со нејзин препис, нејзино фотокопирање, со нејзин електронски запис, или на друг начин наведен во барањето.

III.5. Имателот на информацијата подготвува и пополнува посебен образец на службена белешка со кој потврдува дека го примил барањето од барателот на информацијата, како и дека наплатил надоместок во одредена висина. Образецот се изготвува во два идентични примерока, од кои едниот му се дава на барателот, а другиот останува кај имателот на информацијата. (види прилог:)

Потврда за прием на барање

Барање број: _____

Примено на ден _____ 06 год во _____

од службеното лице _____
(име, презиме, функција)

Барањето се проследува до _____
(име на службеникот/службата)

Се одредуваат трошоци во износ _____ денари.

Примил: _____
(потпис на службеникот)

III.6. Барателот на информацијата не е должен да ги образложува причините поради кои му треба бараната информација, туку

само наведува дека станува збор за побарана информација од јавен карактер.

III.6.1 Имателот на информацијата нема право тоа да го бара од барателот и во случај да е пропуштено дека станува збор за барана информација од јавен карактер, треба да се примени Законот за пристап до информации од јавен карактер, доколку според предметот на барањето се заклучува дека се работи за слободен пристап до информации.

III.6.2 Имателот на информацијата може, со писмен заклучок, да констатира дека барањето е повлечено, доколку барателот се откаже од барањето, или во случај да поднесол нецелосно барање од кое не може да се утврди каква информација бара барателот, а барателот не го дополнил барањето и по укажувањето од страна на службеното лице.

III.6.3 Имателот на информацијата, со решение, го отфрла барањето кое не е целосно и по дополнувањето.

III.7. Имателот на информацијата е должен да изготви службена белешка за неговото постапување по усното, писменото, или барањето во електронска форма на барателот на информацијата, односно по усниот, или писмениот приговор на барателот на информацијата, во која ќе бидат внесени податоци за барателот, датумот на прием на барањето, како и потпис на службеното лице кое постапувало по барањето, или приговорот на барателот на информацијата. Службената белешка се изготвува во два идентични примерока, од кои едниот останува кај имателот, а другиот му се дава на барателот на информацијата.

III.7.1 Службената белешка служи при изготвување на годишниот извештај за сите евидентирани барања, кој имателот го доставува до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

III.8. За сите прашања за постапката по усното, писменото, или барањето во електронска форма, освен на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка.

IV. РОКОВИ ЗА ПОСТАПУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО ЗА ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

IV.1. Веднаш по поднесеното барање, или најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето во која било форма, имателот на информацијата е должен да одговори.

IV.2.1 Кога се работи за позитивен одговор имателот изготвува записник, а за негативен, или делумен одговор по поднесеното барање имателот изготвува писмено решение кое му го доставува на барателот.

IV.2.2 Игателот на информацијата може да бара надополнување на барањето, доколку тоа не ги содржи сите елементи наведени во образецот; да го одбие барањето, доколку барателот не го извршил надополнувањето на барањето дури и по укажаната помош од страна на имателот на информацијата; да го препрати барањето во рок од 10 дена од неговиот прием доколку не располага со бараната информација. Препраќањето се врши до вистинскиот имател на информацијата и за тоа се известува барателот.

IV.3. Рокот за одговор по барањето за пристап до информацијата на имателот може да му биде продолжен за уште 10 дена само во случај кога бараниот документ е обемен, или ако имателот овозможува делумен пристап до информацијата, па му треба подолго време за негова обработка, односно отстранување на деловите кои не се информации од јавен карактер, или поточно се заштитени со степен на тајност според Законот за класифицирани информации.

IV.4. Игателот е должен за продолжувањето на рокот да го извести барателот, но, ако тоа не го стори три дена пред истекот на првобитниот рок, барателот на информацијата, во рок од осум дена, има право да поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

IV.5. Право на правна заштита барателот на информацијата има и во случај кога имателот премолчено не одговорил во рок од 30 дена од поднесеното барање. Имено, молкот на имателот на информацијата се подразбира како одбивање на барањето на барателот на информацијата.

IV.6. Барателот, во рок од 15 дена по добиеното решение дека неговото барање е одбиено од страна на имателот на информацијата, има право да поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

IV.6.1 Комисијата решава по жалбата во наредните 15 дена, спроведувајќи ги одредбите од Законот за општа управна постапка. Против решението на Комисијата може да се поднесе тужба за поведување управен спор.

V. ЖАЛБЕНА ПОСТАПКА ПО ОДБИЕНОТО БАРАЊЕ ЗА ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

V.1. Доколку имателот на информациите не постапил во согласност со член 20 став 4; член 24 став 4 и член 26 став 1 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, барателот на информацијата има право на жалба. Жалбата се поднесува до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер, преку имателите на информации.

V.1.1 Жалбата на барателот треба да содржи: до кого е упатена; назив, име, адреса, телефон, фах, е-маил на барателот кој ја доставува жалбата; назив, име, адреса, телефон, фах, е-маил на имателот на информацијата; број на решение, датум и место на кој имателот го доставил до незадоволната странка - барателот; датум и место на поднесување на жалбата; потпис на барателот. (види прилог:)

(Образец ПП—)

ДО: Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, преку Имателите на информации

—
- Согласно член 28 став 2 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер ја поднесувам следнава:

Предмет: **ЖАЛБА**

подносител: _____
(назив, име и презиме, адреса, тел., факс,
е-маил на барателот на информацијата)

жалбена основа: _____

(податоци за имателот на информацијата, причините поради кои барателот не ја добил информацијата, број на решение со кое имателот го одбил барањето, или доказ за пропуштен рок од имателот)

(Правна поука: Против решението на Комисијата може да се поднесе тужба за поведување управен спор до надлежниот суд)

Во _____
(с.р. потпис на барателот)

Датум: _____ 06 год.

Потврда за прием на жалба

Жалба број: _____

Примено на ден _____ 06 год во _____

од службеното лице _____
(име, презиме, функција)

Барањето се проследува до _____
(име на службеникот/службата)

Примил: _____
(потпис на службеникот)

VI. ЗАВРШНИ ОДРЕДНИЦИ

VI.1. Имателот на информацијата определува службени лица за посредување со информации од јавен карактер, најдоцна до 1 септември 2006 година.

VI.2. Имателот на информацијата треба да изгради систем за евиденција на документите во согласност со Законот за архивско работење.

VI.3. Имателот на информацијата подготвува годишен извештај и го доставува до Комисијата за заштита на правото на пристап до информации од јавен карактер најдоцна до 31 јануари наредната година, а ќе ги содржи податоците за сите поднесени барања до него за пристап до информации од јавен карактер, без разлика дали по нив е позитивно одговорено, дали се одбиени, дали се вложени приговори, поведени управни спорови и како е решено по поднесената тужба.

VI.4. За недоследно спроведување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер имателот на информацијата ќе биде казнет согласно одредбите од овој Закон (членови од 39 до 45).

VI.4.1 Од одговорност се ослободува вработен во државната администрација кој на барателот ќе му даде заштитена информација која е од значење за откривање на злоупотреба на службена положба, односно за откривање корупција, како и во случаи кога со дадената информација се спречуваат сериозни закани по здравјето на луѓето или по животната средина.

VI.5. Ова упатство влегува во сила со денот на донесувањето од Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер, а ќе се применува од 1 септември 2006 година.

